პოეზიის დღე

7 მაისი 1921 წ. მწერალთა კავშირის საგჭო. თბილისი

80/5

პოეზიის დღე

საქართველოს მწერალთა კონფერენციამ 7 მაისი დაადგინა პოეზიის ტრადიციულ დღედ. ეს მეორე 7 მაისია, რაც პოეზია თავის დღეს იხდის.

ეს დღე ძველი სტილით მიდის თეთრი გიორგის ნიშნის ქვეშ. საქართველო წარსულში და დღესაც იწოდება გიორგიათ. ანტიური გაგებით ეს ქვეყანაა იდეალური მიწის მოქმედთა და ქართველმა ხალხმაც გიორგი იწამა, როგორც თავის მფარველი.

ამ შემთხვევაში ამ ანალოგიას აქვს ეროვნული გამართლება.

პოეზია საქართველოში იმ თავითვე ერთად ერთი ამტკიცებდა საქართველოს ყოფნას, პოეზიას გამოუტანჯავს მისი მონობაც და თავისუფლებაც. ამიტომ არის, რომ არც ერთი სახელი საქართველოში არ ყოფილა ისე პოპულარული, როგორც პოეტების. საქართველოს შეიძლება მეორე სახელათ რუსთაველი დაერქვას.

არ არის სხვა ქვეყანა, სადაც პოეზიას ისეთი ორგანიული კავშირი ჰქონდეს ერთან, როგორც საქართველოში. არ ყოფილა არც ერთი იდეა, რომელიც სულს უდგამდა ერს, რომ პოეზიაში არ მიეღოს გამართლება და გამტკიცება.

ასი წლის მონობის დროს, როცა ცარიზმი ანადგურებდა და შლიდა ეროვნულ სხეულს, ერთად ერთი პოეზია დარჩა, რომელიც აფხიზლებდა ერს, ზრდიდა მის იდეალს და განამტკიცებდა მის [illegible].

ჩვენ შარშან ასე ვწერდით პირველ ნომერში: საქართველოში პოლიტიკურ ღირძანებასთან დაიწყება ხელოვნების ღირძანებაც. ახალი საქართველო და ახალ საქართველოს სახელით მომქმედი მებრძოლი პროლეტარიატი, რომელმაც თავის მაგარ ხერხემალით გამოიტანა საქართველოს თავისუფლება, შექმნის ახალ პერიოდს ქართულ ხელოვნებაში და პოეზიაში. ჩვენ დროში, როცა ომები ანადგურებენ ქვეყნებს, როცა შოვინიზმი, როგორც საზრჩობელა ამართულია ყველა ერზე, პოეზია ერთად ერთი დაიწყნარებს შუღლსა და მტრობას და შექმნის ახალ განათებას ჭეშმარიტ ინტერნაციონალისას. ამ იმედით ჩვენ მივესალმებით ყველა ქვეყნების პოეტებს და ვფიქრობთ, რომ ეს იქნება საერთო ხმა და ყველგან აპოვის გამოძახილს.

ამ ერთი წლის განმავლობაში ქვეყნისთვის არაფერი არ გამოცვლილა. ომები კიდევ ახალ რკალებში იხსნებიან და [illegible]

ქალ ყოველს ეპოქას აქვს საკუთარი სახე. ეს არის მისი სტილი. მასვე აქვს საკუთარი მაჯის-ცემა. ეს არის მისი რიტმი. ნამდვილი ხელოვნება ამსახველია ამ რიტმის. აქ იქმნის პირველში ფუტუარი სტილი.

ხელოვნება ასე გაგებული არის ორგანიზმი. მას აქვს საკუთარი შინაგანი ფორმა. ეს ფორმა სხეულია კულტურის ციკლის. როცა ციკლი ირღვევა, ირღვევა ეს შინაგანი ფორმაც. აქ არის ხელოვნების კრიზისი.

დღევანდელი ხანა სოციალური რევოლუციის ხაზებში მიდის. იწყება ახალი ციკლი კულტურის. ეპოქა ინდივიდის უთმობს ადგილს ეპოქას მასსებისას, დღეს მასსიური განცდა რიტმია თვით სიცოცხლის. ინდივიდს რჩება საკუთარი განუკვეთელობა და თუ გნებავთ განდიდებლობაც, მაგრამ ყოველი ეს ხდება მასსების გაშლის ფონზე.

ამას მიხედვით იცვლება თვითონ ესთეტიური აპერცეპცია მსოფლიოსი. საგანნი და მოვლენანი დღეს ხელოვნის მზერას სხვანაირათ ეჩვენებიან. იცვლება თვით ტეხნიკაც ხელოვნით ჩამოსხმისა, მასალაც განსხვაულების სხვარიგად ირჩევა. აეროპლანის ხანაში გაფრენას ეკონომიური გადმოცემის რკინის შეგზნებით და არა ბუმბლიანი ფრთებით.

პოეზიაც ხელოვნების საერთო ბედს მისდევს. რიტმიული სიტყვა მათემატიური სისწორით უნდა გადმოსცემდეს კულტურული ციკლის რიტმს. დიდი [illegible] მოძრავებული, ჰქმნიან დღეს ამ რიტმს. დღეს არაფერს ამბობს ლექსი „ბულბულით“ და „ვარდით“ ამეტყველებული. არც „საფრფო“ მისი ატრიბუტებით გვეუბნება რამეს. მთელი ძველი პოეტური ლექსიკონი ეხლა გამოუსადეგარია. საჭიროა ახალი გადმოცემა სამყაროსი. პოეზიამ უნდა მონახოს ახალი სიტყვა, სოციალური რევოლუცია ითხოვს პოეზიის რევოლუციას. დეტალები—გასაგებია ისედაც.

გრ. რობაქიძე

პროლეტარული ხელოვნება

ა. ბოგდანოვი ჟურნალში „პროლეტარული კულტურა“ № 1 არკვევს ხელოვნების ბუნებას და მიზნებს, განსაკუთრებით საინტერესოა ანალიზი პროლეტარულ ხელოვნებისა.

ყოველს ეპოქაში ხელოვნება ცოცხალის სახეებით ორგანიზაციულად აკავშირებს კაცობრიობის ძალებს, იმისდა მიუხედავად, ისახავს ეს კაცობრიობა ამ დროს საზოგადოებო, თუ სხვა რაიმე მოტივებს, არ შეიძლება მოახვიოთ თავზე ეს ხელოვნებას—ეს იქნება მისი შებოჭვა, რომელიც მავნებელია და ზედმეტი მხატვრობისათვის.

ყველაზე უფრო მწყობრი დაკავშირება (ორგანიზაცია) ცოცხალ სახეობათა, მხატვრისათვის შესაძლებელია მარტო მაშინ, როცა იგი ამას სრულის თავისუფლად და ძალდაუტანებლად. მაგრამ უცილობა იქნებოდა, რომ აეკრძალა ხელოვნებისათვის პოლიტიკურ და სოციალურ მოტივების წამოყენება: ხელოვნების შინაარსია მთელი ცხოვრება შეუზღუდველად და განუსაზღვრელად (ა.ბ. პრ. კულტ. № 1) პროლეტარიატი კლასობრივ მიზნებში ხედავს სრულიად მთელ საკაცობრიო მიზნებს. ამიტომაც ეთიურადაც მისი ბრძოლა გასხივოსნებულია. მან უნდა გარდაქმნას და მოაწყოს ახალს საფუძველზე არა მარტო თვისი ცხოვრება, როგორც კლასისა, არამედ მთელის კაცობრიობისა, ყველა ერების. ის ქვეყანა, რომელიც იქმნის ამ დიდ ბრძოლაში ყველასია, თავისუფალია და ამაშია სწორედ პროლეტარიატის „კლასობრივი ბრძოლისა“—განსაზღვრულისაგან განუსაზღვრულისაკენ—ჯგუფურიდან [illegible]—პროლეტარულიდან კაცობრიობისაკენ. [illegible] შეიძლება დღეს [illegible] კლასობრივი, შეზღუდული, მაგრამ არსებითად იგი არ შეიძლება არ იყოს მარადიული, საკაცობრიო პრობლემების მატარებელი, კოსმიური.

პროლეტარულ ხელოვნების მიზანია ამ ხელოვნების განთავისუფლება სრულიად ყოველივე დროებითი და წარმავალის სამსახურისაგან.

და არავისთვის ისე ნათესაური და რეალური არ ყოფილა ლოზუნგი: ხელოვნების განთავისუფლება! როგორც ეს არის პროლეტარიატისათვის.

პარი

მიწოდებს, მიხმობს!

მოწოდებული ხარ თაყვანისცემად პოეზიისა, რადგან ზარი ხარ მისის ბუნების: შენს არსებაშიც განსახებულა სიმშვენიერე დაუსაბამო; შენშიც ციაგობს ქამითი ქამად სიტურფე იგი შეუსაზღვ[...]ბი კოცნით ნაშრობი! სამის ნაკადად მჟღერობდა მის სახე მნათი მიელს წელიწადს! ეხლა....

ეხლა, კეთილო, წელარ გაჭდრკები; ვერ შეგაბრკოლოს ვერარა ძალამ; მოველ დიდებად სიმშვენიერისა: გულს გიყოლიებ სხივოსან ღმერთის პოეზიისა. ჰოი! რა ლამაზი ხარ! როგორ მიყვარხარ!

ვასილ ბარნოვი

ხელოვნების გამართლებისთვის

როცა პროგრესიული, საზოგადოებრივი აზრები უფრო აქტუალური ხდებოდნენ და „ცხოვრების აზრი“ ფართო მასას დააინტერესებდა, როცა იგი მასა ახალ ცხოვრების გამოჭედას შეუდგებოდა, მაშინ ყოველ მოვლენას უბრალო ფაქტორის მნიშვნელობა ეძლეოდა, რომელიც ამ ბრძოლის აზრას „ზედნაშენი“ იყო... ყველაფერი ამ ბრძოლისათვის!.. იყო მისი გატაცებული მუნების ლოზუნგი, ყველაფერი ზედმეტია, პსევდომოვლენაა, რაც ამ აქტუალობის იარაღად არ გამოდგებოდა, გაიძახოდა იგი და უთვალავი ისტორიული განძეულობა, როგორც მატერიალურ, ისე ინტელექტუალურ-მორალურ კატეგორიებისა იმსხვრეოდა და ნადგურდებოდა ამ თანადროულობის [illegible] გრდემლზე. როგორც წუთიერი ელვა ლამის წყვდიადში მატერიალურ იდეურს და ენერგიას აცლის საგანს (ხეს, ქვას, ლითონს) და მას ჩვეულ, უმნიშვნელო, წვრილმან მოვლენის სახეს აძლევს, ისე საზოგადოებრივ გარდაქმნის ჟამს მრავალი კერპები ინტელექტუალურ პკრეტის ძალით იმსხვრევიან და საზოგადოებრივის ქარტეხილით ნიავდებიან... მაგრამ არის ერთი სფერო ადამიანის და ერის კულტურულ ცხოვრებისა, რომელსაც წყვდიადში გავლებამ მისტიურობა ვერ ჩამოაშორა, რომლის ძალა მარტო სიდღეისო ბრძოლით არაიდეს ამოწურულა, რომელიც ამ გრდემლზე მიტანილი, ფოლადის ჩაქუჩსაც ადნობს, თუ მისი თავისებურობის გარდაქმნას მოინდომებს მძიმე ჩაქუჩი. და ეს წინააღმდეგობა ტრაგიული გაცხადარა აქტიურ, ყოვლის შემძლე მასისათვის... თუ იგი ყოველ მოვლენას თავის საბრძოლველ მიზნებს უგუებს და უფარდებს, თუ ამ მიზნით ფარავს იმ მოვლენას, რომელსაც არჩევით იღებს, ამ შემთხვევაში იგი თვითონ ამ ბრძოლის [illegible]

მისასვლელად. ამიტომ წარმავალია ყოველი პოლიტიკურ-სოციალური ფორმები და სრულიად გარდაუვალი ხელოვნების ენერგია, მისი ინტიმობა. ამიტომ მკოსანი გამართლებული დღეის სინამდვილით მხოლოდ ნაწილობრივ არის გამართლებული; ამიტომ მკოსანი გამართლებული მხოლოდ დღეის სინამდვილით მკოსანი არ არის—მასში ერთი ეპიზოდია მარადისობის ტენდენციისა (ერთი ეპოქა, რგოლი).

ამიტომაა ხელოვნება უკვდავი, მარადიული. რად ხდება ეს? პრობლემა დიდია, უძირო, მრავალჯერ დასმული, მაგრამ არც ერთხელ ამოწურული... როგორც თვით ხელოვნების „ენერგეტიკა“ ამოუწურავი. პოეტების „მანია გრანდიოზას“ კატეგორიის ხალხის საქმეა და ჩვენ ვამბობთ—ამ პრობლემას ოდნავაც ვერ ამოვწურავთ... მაგრამ ერთი რამ ხდება უდაოდ და იგი დღეზე ჰკაფავს ამ ძიების გზას:

ხელოვნების ბუნება უტილიტარიზმს არ ეგუება, როგორც ქიმიაში შეუერთებელი ატომები. ხელოვნება სულ სხვა კატეგორიის მოვლენაა და ზოგადი საზომით ვერ გავზომავთ მის „ღირებულებას“. ვერც ანრი პუანკარეს ახალი მათემატიკური ფორმულები, ახალ საზომთა, გამოუდგება მისთვის, ოდნავათაც კი... ფიზიკურ-მატერიალურ თვისებათა საზომი ზოგადია: თბილი, ცხელი, ცხუნარე, თხელი, რბილი, სურნელოვანი, მწვანე, სწორი, ხორკლიანი, მრავალი, [illegible]... რამეთუ მატერიალურ-კულტურულ ღირებულებათა სირკვევი ზოგადი საზომიც არსებობს: სიცრუე, მრუდობა, იჰკნელობა, გამცემლობა, შურის ძიება, ქურდობა და სხვა... ეს უდაო საზომებია. არის ზნეობის კატეგორიაში, მორალის სფეროში სადაც *) მაგრამ მაინც ჯგუფობრივი—მთელ საზოგადოებრივ კლასისათვის ერთია საზომი და იგი ეწინააღმდეგება მისი კლასის ანტიპოდის საზომს, რომელიც აგრეთვე ჯგუფურია... სულ სხვაა ხელოვნების კატეგორია, მისი სფერო... აქ ზოგადი და არც ჯგუფური საზომი ღირებულებისა არ არსებობს. არც მეცნიერება „ღირებულება“ მას სრულიადაც არ უდგება.

შეიძლება დავა, მტკიცება—რას უფრო დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა მეცნიერებისათვის—მენდელეევის ცხრილს, თუ მეჩნიკოვის სიცოცხლის საიდუმლოების ახსნას, მაგრამ სრულიად შეუძლებელია განიზომოს იმავე ღირებულების თვალსაზრისით [illegible]

არ არის სხვა ქვეყანა, სადაც პოეზიას ისეთი ორგანიული კავშირი ჰქონდეს ერთან, როგორც საქართველოში. არ ყოფილა არც ერთი იდეა, რომელიც სულს უდგამდა ერს, რომ პოეზიაში არ მიეღოს გამართლება და გამტკიცება.

ასი წლის მონობის დროს, როცა ცარიზმი ანადგურებდა და შლიდა ეროვნულ სხეულს, ერთად ერთი პოეზია დარჩა, რომელიც ეფერთოვანებდა ერს, ზრდიდა მის იდეალს და განამტკიცებდა მის თავისუფლებას.

ჩვენ შორმან ასე ვწერდით პირველ მეთაურში: საქართველოში პოლიტიკურ ალორძინებასთან დაიწყება ხელოვნების ალორძინებაც. ახალი საქართველო და ახალ საქართველოს სახელით მომქმედი მებრძოლი პროლეტარიატი, რომელმაც თავის მაგარ ხერხემალით გამოიტანა საქართველოს თავისუფლება, შექმნის ახალ პერიოდს ქართულ ხელოვნებაში და პოეზიაში. ჩვენ დროში, როცა ომები ანადგურებენ ქვეყნებს, როცა შოვინიზმი, როგორც საზრზობელა ამართულია ყველა ერზე, პოეზია ერთად ერთი დაიცწყნარებს შულლსა და მტრობას და შეჰქმნის ახალ განათების ჭეშმარიტ ინტერნაციონალისას. ამ იმედით ჩვენ მივესალმებით ყველა ქვეყნების პოეტებს და ვფიქრობთ, რომ ეს იქნება საერთო ხმა და ყველგან იპოვის გამოძახილს.

ამ ერთი წლის განმავლობაში ქვეყნისთვის არაფერი არ გამოცვლილა. ომები კიდევ ახალ რკალებში იხსნებიან და შოვინისტური ვაკხანალია იზრდება, და მერიდიანებით სჭრიან საწყაროს, ამიტომ არასდროს არ ყოფილა მეტი საჭიროება ამ ინტერნაციონალის განმტკიცების, როგორიც დღეს და დღის რევოლიუციონურ ლოზუნგათ ისევ რჩება: დამოუკიდებელი, ეროვნული შემოქმედებით შექმნა სულის ინტერნაციონალის.

და ქართული პოეზია ამ შემთხვევაში მხოლოდ გააგრძელებს თავის ტრადიციებს ამ იდეის გამტკიცებისათვის.

ტიციან ტაბიძე

რევოლუცია და პოეზია

რევოლუცია არ არის მარტო პოლიტიკური გადატება. არ არის იგი არც მატერიალური ურთიერთობის გარდაქმნა მარტო. რევოლიუცია უფრო მეტი რამ არის: იგი კოსმიური მოვლენაა ძირეულად.

სამყაროს ვითარება ცვლებაა შიგნით გამაზნული. ეს ცვლება რკალებით მიმდინარებს. გადასვლა ერთი რკალიდან მეორეში არის რევოლუციის აქტი. ძველი-ციკლის გამართვა ამ მხრით რევოლუციის პროცესი არის.

ვითარების რკალი არის კულტურის ეპომზერას სხვანაირათ ეჩვენებიან. იცვლება თვით ტეხნიკაც ხელოვნით ჩამოხმისა, მასალაც განსხვულების სხვარიგად ირჩევა. აეროპლანის ხანაში გაფრენას ფენომენი გადმოცემის რკინის შეგზნებით და არა ბუმბლიანი ფრთებით.

პოეზიაც ხელოვნების საერთო ბედს მიჰყვება. რიტმიული სიტყვა მათემატიური სისწორით უნდა გადმოსცემდეს კულტურული ციკლის რიტმს. თითქო მოსწყენილი და ევოლიუციონის არითმეტიკით ამოძრავებული, ჰქმნიან დღეს ამ რიტმს.

დღეს არაფერს ამბობს ლექსი „ბულბულით“ და „ვარდით“ ამეტყველებული. არც „სატრფო“ მისი ატრიბუტებით გვეუბნება რამეს. მთელი ძველი პოეტური ლექსიკონი ეხლა გამოუსადეგარია. საჭიროა ახალი გადმოცემა სამყაროსი. პოეზიამ უნდა მონახოს ახალი სიტყვა. სოციალური რევოლუცია ითხოვს პოეზიის რევოლუციას. დეტალები—გასაგებია ისედაც.

გრ. რობაქიძე

პროლეტარული ხელოვნება

ა. ბოგდანოვი ჟურნალში „პროლეტარული კულტურა“ № 1 არკვევს ხელოვნების ბუნებას და მიზნებს, განსაკუთრებით საინტერესოა ანალიზი პროლეტარულ ხელოვნებისა.

რუსეთის ოფიციალურ კრიტიკაში და მით უმეტეს საქართველოში ჯერ კიდევ გაბატონებულია პრიმიტიული დაყოფა პოეზიის და ხელოვნების ორ ჯგუფად, ორ მიმართულებად; პირველია თითქოს ბურჟუაზიულ-არისტოკრატიული, რომელსაც სწამს მაღალი, სათუთი, მშვენიერების ხელოვნება ანუ „ხელოვნება ხელოვნებისთვის“, მეორეს კი ხელოვნება იარაღად მიაჩნია ცხოვრების სინამდვილის გადმოსაცემად, პროგრესის ტენდენციების მატარებლად, ბრძოლის ცეცხლის გასაღვივებლად; ეს ე. წ. სამოქალაქო მოტივებია ხელოვნებაში, რომელიც მხატვრულად გადმოგვცემს ბრძოლას პოლიტიკურ და სოციალურ განთავისუფლებისათვის. ეს არის პოეზია მუშისა, პროლეტარული გაგება ხელოვნებისა.

ა. ბოგდანოვი სამართლიანად ებრძვის ამ სქოლასტიურ დაყოფას და კატეგორიულად სწყვეტს კითხვას: „ხელოვნება ხელოვნებისათვის“ და „სამოქალაქო მოტივები“—ორივე ეს მიმართულება არის ბურჟუაზიული და პროლეტარიატი ვერც ერთს ამათგანს ვერ მიიღებს. ეს აშკარად გახდება, ამბობს ბოგდანოვი, თუ ჩვენ ოდნავ გავითვალისწინებთ რა ადგილი უჭირავს ხელოვნებას კაცობრიობის ისტორიაში?

...წყოს ახალს საფუძველზე არა მარტო თვისი ცხოვრება, როგორც კლასისა, არამედ მთელის კაცობრიობისა, ყველა ერების. ის ქვეყანა, რომელიც იქნება ამ დიდ ბრძოლაში ყველასია; თავისუფალია და ამაშია სრული პროლეტარიატის „კლასობრ. ბრძოლისა“—განსაზღვრულისაგან განე აზღვრულისაკენ—ჯგუფურიდან უნივერსალურისაკენ—პროლეტარულიდან კაცობრიობისაკენ.

... შეიძლება დღეს ... კლასობრივი, შეზღუდული, მაგრამ არსებითად იგი არ შეიძლება არ იყოს მარადიული, საკაცობრიო პრობლემების მატარებელი, კოსმიური.

პროლეტარულ ხელოვნების მიზანია ამ ხელოვნების განთავისუფლება სრულიად ყოველივე დროებითი და წარმავალის სამსახურისაგან.

და არავისთვის ისე ნათესაური და რეალური არ ყოფილა ლოზუნგი: ხელოვნების განთავისუფლება! როგორც ეს არის პროლეტარიატისათვის.

პარი

მიწოდებს, მიხმობს!

მოწოდებულ ხარ თაყვანისცემად პოეზიისა, რადგან ზიარ ხარ მისის ბუნების: შენს არსებაშიც განსახებულა სიმშვენიერე დაუსაბამო; შენშიც ციაგობს ქამითი ქამად სიტურფე იგი შეუსაზღვრელი. ისწრაფე, მიჰყევ გამოკრთომას მის ნათელ სახის! მიგიბჟრობს იგი ბედნიერებას: უბინდო ნეტარება პირისპირ ხილვაა სილამაზისა.

—ვერ მოვიცალე ტვირთმძიმემა მისად საჰკრეტად, მის მსახურებად.

ვაჰ, შე ბედშავო! მიწამდინ დაუხრია ძნელ ყოფას შენი არსება სხივთ მოტრფიალე.... მაინც გაბედე, გაიბრძოლე თუნდ ამ ერთ წამით, თავისუფლე სული შენი ბნელ ბოროტისგან და...

და ეხილე ღმერთს პოეზიის, უკვდავ ნათელს, ეამბორე ზეამაღლებულს, შეპლალადე ყოვლად სახიერს!

როგორ მატკინე შარშან შეგდ მაისს გული საწყალო! არ მოხვედ ზორვად, არ ეთაყვანე ღმერთს ხელოვნების...

—ჯანღი რამ იყო, წვიმა, ტალახი.... და შეუშინდი?! სუსტი მისავი უძლევ მშვენების... იქნებ ჰპანობდი დაგელტო მსხვერპლად სამოს-საცვამი?!

—არა!.. ვერ ვისილავდი მის ნათელ სახეს ლრუბლებით ბურვილს.

მაინც ნახედი! მყის გაცილდი: მისნობასა ჰხლვნის მის სიყვარული, ყველგანა ჰპოვებ მ ს ტურფა სახეს, ყოველთვის იცნობ თუნდ გადმეხულს, თუნდ აცრემლებულს. მისი ღიმილი—მზე სამოთხისა! მისი ცრემლები—მარგალიტერუ მისი გატაცებული მუწების ლოზუნგი, ყველაფერი ხედმეტია, პსევდომოვლენაა, რაც ამ აქტუალობის იარაღად არ გამოდგებოდა, გაიძახოდა იგი და უგვალავი ისტორიული განძეულობა, როგორც მატერიალურ, ისე ინტელექტუალურ-მორალურ კატეგორიებისა იმსხვრეოდა და ნიავდებოდა ამ თანადროულობის მტიკეე გრდემლზე. როგორც წუთიერი ელვა ლამის წყვდიადში მასტერიულ ელვერს და ენერგიას აცლის საგანს (ხეს, ქვას, მდინარეს) და მას ჩვეულ, უმნიშვნელო, წვრილმან მოვლენის სახეს აძლევს, ისე საზოგადოებრივ გარდაქმნის ჟამს მრავალი კერპები ინტელექტუალურ ჰკრეტის ძალით იმსხვრევიან და საზოგადოებრივის ქარტეხილით ნიავდებიან...

მაგრამ არის ერთი სფერო ადამიანის და ერის კულტურულ ცხოვრებისა, რომელსაც წყვდიადში გავლევბამ მისტიურობა ვერ ჩამოაშორა, რომლის ძალა მარტო სიდღეისო ბრძოლით არაოდეს ამოწურულა, რომელიც ამ გრდემლზე მიტანილი, ფოლადის ჩაქუჩსაც ადნობს, თუ მისი თავისებურობის გარდაქმნას მოინდომებს მძიმე ჩაქუჩი. და ეს წინააღმდეგობა ტრაგიკული გაცხადარა აქტიურ, ყოვლის შემძლე მასისათვის...

თუ იგი ყოველ მოვლენას თავის საბრძოლველ მიზნებს უგუებს და უფარდებს, თუ ამ მიზნით ფარავს იმ მოვლენას, რომელსაც არჩევით იღებს, ამ შემთხვევაში იგი თვითონ ამ ბრძოლის მიზნებს უფარდებს და უგუებს ამ ახალ კატეგორიის საგანს,—ხელოვნებას. იგი სცდილა თვის მიზნებს, ბრძოლის აქტიობას, ნაბიჯებს გამართლება მოუპოოს ამ სფეროში, უნდა ხელოვნებამ დაიტიოს თვის მშვენიერ ფორმებში მისი ბრძოლა, თქმა... და იგი თავის თავს აჯყუილებს, რომ ეს შემოქმედება სპეციალურია, მისი იდეალებისათვის შექმნილი, ამ ბრძოლის ცეცხლით გამოქანდაკებული, რომ ამ მგოსანმა (სიტყვის, მუსიკის, მხატვრობის და სხვა) ინტუიციით იგრძნო თანამედროვე, მასიური ბრძოლის იდეალები, მისი გენია და ელვარება თვის შემოქმედებაში. მაგრამ გაივლის დრო და სულ სხვა შინაარსით, სხვა მიზნით გატაცებული წრე, ჯგუფი, კლასი ასეთსავე გამართლებას ეძიებს იმავ შემოქმედებაში და ასევე მოხერხებულად ჰპოულობს კიდეც—მისი თქმა იმალება ხელოვანის ქმნაში (ფორმაში, სიმბოლოში).

ამიტომ არის, რომ ვერც ერთ ნამდვილი ხელოვნებითი შემოქმედებას რომელიმე ეპოქა, რაც უნდა მაქსიმალური იყოს მისი ენერგიულობა, პოტენციალობის ჩეჩავნება ვერ ამოსწურავს. ამ ხელოვნების გახსნა შეიძლება მრავალნაირად და ყოველი ეპოქა ეძიებს ახალ გასაღებს ძველთან ახლის კარებით ... ... როგორც ქიმიაში ... ებული ატომები. ხელოვნება სულ სხვა კატეგორიის მოვლენაა და ზოგადი საზომით ვერ გამოარკვევთ მის „ღირებულებას“. ვერც ანრი პუანკარეს ახალი მათემატიკური ფორმულები, ახალ საზომთა, გამოდგება მისთვის, ოდნავთაც კი... ფიზიკურ-მატერიალურ თვისებათა საზომი ზოგადია: თბილი, ცხელი, ცხუნარე, თხელი, რბილი, სურნელოვანი, მწვანე, სწორი, ხორკლიანი, მრავალი, სამი, ვარდს ფერი... რამდენადმე მორალურ-კულტურულ ღირებულებათა სარკვევი ზოგადი საზომიც არსებობს: სიცრუე, მრუშობა, იჭვნეულობა, გამცემლობა, შურის ძიება, ქურდობა და სხვა... ეს უდაო საზომებია. არის ზნეობის კატეგორიაში, მორალის სფეროში სადაოც *), მაგრამ მაინც ჯგუფობრივი—მთელ საზოგადოებრივ კლასისათვის ერთია საზომი და იგი ეწინააღმდეგება მისი კლასის ანტიპოდის საზომს, რომელიც ისეთივე ჯგუფურია... სულ სხვაა ხელოვნების კატეგორია, მისი სფერო... აქ ზოგადი და არც ჯგუფური საზომი ღირებულებისა არ არსებობს. არც მცნება „ღირებულება“ მას სრულიადაც არ უდგება.

შეიძლება დავა, მტკიცება—რას უფრო დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა მეცნიერებისათვის—მენდელეევის ცხრილს, თუ მეჩნიკოვის სიცოცხლის საიდუმლოების ახსნას, მაგრამ სრულიად შეუძლებელია განიზომოს იმავე ღირებულების თვალსაზრისით მიქელ-ანჯელოს „მოსე წინასწარმეტყველი“, ლეონარდო და ვინჩის ჯაოკონდა, ჩაიკოვსკის მეექვსე სიმფონია, ჰამსუნის „მისტერიები“ და სხ. აქ ინდივიდუალიზმია უცლესად გამოსახული. ფიზიკური კანონი პასკალისა სითხის შესახებ, ნიუტონისა მსოფლიო ლტოლვის შესახებ, ბოილ მარიოტისა სითბოს შესახებ, ქიმიური ფორმულათა ცხრილი მენდელეევისა უკვე მიღწეული სინამდვილეა, ხელსახები მოვლენებია. იმავ გზით, იმავ მეთოდით და ცდით თქვენ და მრავალნი სხვები მიიღებთ იმავ რეზულტატს (ფორმულას, კანონს) ერთხელ დამტკიცებული თეორემა უკვე მასიურია, მიღწეული სინამდვილეა.

სულ სხვაა ხელოვნების დარგი: ვეფხის ტყაოსანი, მოსეს ქანდაკება, მონნა ლიზას განსურათება, როდენის კალეს მოქალაქენი, ჰამსუნის ნაგელის სიზმარი, ბეთჰოვენის სონატა—ინდივიდუალურად მიღწეულია, მასიურად შეიძლება განცდილი, მაგრამ ხელმეორედ მიუხწეველი, სრულიად განუმეორებელი...

პიანინოს საშუალებით შოპენის მარში

*) კერძო საკუთრების ინსტიტუტი, კაპიტალისტ. ექსპლოატაცია...

სხვა ვერ შექმნის, თიხის და მარმარილოს საშუალებით „მოსეს“ ვერ გამოაქანდაკებთ, სიტყვით და რითმით ვეფხის ტყაოსანს მეორეს ვერ შექმნით. პასკალის კანონს კი სავსებით განიმეორებთ, თეორემასაც სრულიად განიმეორებთ—დაამტკიცებთ... ამიტომ ხელოვნებითი შემოქმედება მიხწეულია მარტო ინდივიდუალურად. ყოველი სხვა დარგის—კი რეალურად, თუ გნებავთ მასიურადაც.

ხელოვნება არასოდეს სინამდვილე არ არის, არამედ ზედმეტი, ის რაც მიუხწეველია სინამდვილეში, რაც კონტრასტია მისი, რაც იდეალურია, ყველა სხვა დარგი კი შეიძლება სინამდვილით მიხწეულ და სრულად ამოწურულ იქმნას.

სიცოცხლის ძიების სტიმული მისი ტრაღიკული იერია, ამ ტრაგიზმს კი ქმნის სასურველის მიუწვდენლობა რეალობაში და ხელოვნება მას სწვდება, ამ ტრაგედიას ხსნის იდეალურის სინამდვილით, იდეალით. ამიტომ ხელოვნება რომელიც მარტო სარკეა სინამდვილისა იდეალს მოკლებულია, იგი ხელოსნობაა. ამიტომ ხელოვნება არ შეიძლება დაიტიოს არსებულმა სინამდვილემ და თუნდაც მისმა გარკვეულმა იდეამ. იმიტომ, რომ ეს იდეა (თუ მოძრაობა ცხოველმყოფელია) უნდა განხორციელდეს, რეალობად იქცეს, თეორემა უნდა დამტკიცდეს და განმტკიცდეს... ხელოვნება კი არასოდეს არ განხორციელდება და მტკიცდება, იგი არ იყინება და მისი ფორმა, სიმბოლო ყოველთვის იტევს ახალ ტრაგედიის (სინამდვილის არტიპოდის) აზრს, იდეალურ სინამდვილეს. და დღეის გრდემლზე ხელოვნება „საჭირო“ ფორმაში ვერ გადადუღდება, მაგრამ დღეის ლტოლვა მის სიმბოლოში გამართლებას ჰპოებს, თავს შეაფარებს ამ მარადიულს, რომ ამით ინუგეშოს.

თვითონ ხელოვნებას კი ნუგეში არ სჭირია..

აკაკი პაპავა

ქართულ ხელოვნების გამარჯვება

თანამედროვე ქართულ ხელოვნებისათვის, რომელმაც წინამორბედ საუკუნის მემკვიდრეობა ამოსწურა, საჭიროა ახალი სინტეზი. ამისთვის კი წინასწარი კრიტიკაა საჭირო, რომელიც დღევანდელ ესთეტიურ საუნჯეებს შემადგენელ ელემენტებად დაშლის და გაარკვევს. სინტეზს ანალიზი უნდა უსწრებდეს. ამ გზით კი ბევრს დავინახავთ რამ საგულისხმოს. უპირველესად კი უცხოეთიდან გადანაძლერ მოტივების იმპორტს.

არსებობს დებულება, რომ რუსეთმა საქართველოში კულტურა შემოიტანაო. საზოგადოებრივი აზრი დიდ ხანს ტრიალებდა ამ დებულების გარშემო. იგი საერთოდ კულტურის პრობლემად აქციეს. მიტომ იყო, რომ არჩ. ჯორჯაძე, ეს ქართველ ინტელიგენტის კეთილშობილი ფიგურა, ავტორიტეტულ პროტესტს უცხადებდა ამ აზრის ავტორებს. —„მათი საქართველო“ ზულუზუშმენთა ქვეყანაა, სადაც ხალხი მოუხარშავ ხორცსა სჭამს და ტანზე საცმელს არ იკარებს. ამ ბედ-კრულ ველურებს მეთვრამეტე საუკუნეში დიდი ბედნიერება ეწვიათ, მოვიდა დიდებული, განათლებული, კულტურით ძლიერი რუსეთი. მფარველობა გაუწია ველურებს. ჩამასმა აცწავლა, ტანისამოსსაც მიაჩვია, ფრაკ-სერთუკებში გამოაწყო ბუშმენები, პირში სიგარა მისცა, თვალს ბინოკლი გაუკეთა, ხუჭუჭიან თმებზედაც მაღალი ცილინდრი ჩამოაცო. და აი, დღეის დღეს ამ ტანისამოსში გამოწყობილი ზულუ ქართველი ქუთაისის ბულვარდზე და ტფილისის პროსპექტზე და სტკბება ბედნიერებით“-ო. ასეთი ღრმა ირონიით უპასუხა არჩ. ჯორჯაძემ რუსეთის კულტურის ქართველ კერპთაყვანისმცემლებს. (იხ. არჩ. ჯორჯაძე. წ. I, გვ. 66—67). ეს აზრი დღესაც ამაყად დაიარება ქართულ უგზოო აზროვნებაში. ამ დებულებას კიდევ ერთხელ სჭირია გადასინჯვა. მეც ვაცხადებ, რომ რუსეთმა საქართველოს კულტურა შეაფერხა და დაასნეულა. რუსეთის კულტურა საქართველოს დაეტყო როგორც გადაშენება. ევროპის კერპთა წინაშე პითიასებური სლოკინიც რუსეთის სკოლის გავლენაა. იქაც ასეთსავე მოვლენას ჰქონდა ადგილი, მეტადრე მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში, როდესაც რუსული ენა დაბალი წრის, „რაზნოჩინცების“ და სემინარიელების ენად ითვლებოდა. მაღალი წრე კი ფრანგულ ენით და მონოკლით აწტკიცებდა თავის კეთილშობილობას. და ეს მონოკლი გერბივით აკვრია იმ დროის ხელოვნებას თუ მეცნიერებას, რომელსაც ეს „მაღალი წრე,“ ჰმეთაურობდა. რუსულისა სცხვენოდათ და ხომიაკოვი, სლავიანოფილთა ლიდერი ამის გამო იყო რომ ჯვარს ეკროდა, რუსეთს რუსეთისკენ აბრუნებდა, რომ ეხსნა რუსეთი იმ სირცხვილისაგან, რომელშიც ჩავარდა დასავლეთით გატაცებულ საზოგადოების მათხოვარა აქტიორობით. ერთ ფრანგს ეთქვა: „საოცარი ხალხი ხართ რუსები, თქვენ ძველი, ისტორიულ მოდგმის შთამომავალნი ხართ, და უთვისტომო, ნაპოვარ ერის როლს კი თამაშობთ თქვენივ სურვილითო“. სწორე დახასიათებაა და ასევე შეეძლო იმ ფრანგს მიემართა ქართველ საზოგადოების უმრავლესობისთვისაც, სხვათა გაზვიადების და თავის დამცირებაში რომ ეძებდნენ კულტურის მწვერვალზე ამავალ გზას. და რა მოხდა? საქართველოს შემოქმედებას საკუთარი გზები აღაუკრეს, ძალით მოტანილი თესლით აავსეს ქართული ბაღი. ხოლო ტყვეობაში ისე გამოიწაფა საქართველო, რომ ძალით უფლება აყრილმა, ნებითაც დაადასტურა თავისი ყმობა. ქართველმა საზოგადოებამ ვითომ შეგნებულად უარჰყო ის გზები, რომლითაც აქამდე მიდიოდა. რა მივიღეთ? გადმოქართულებული რუსული ლიტერატურა, მხოლოდ უფრო მდარე, და ისიც შერყვნილ ქართულით.

აღსანიშნავია, რომ მეცხრამეტე საუკუნის სათავეში ქართულ ლექსს კიდევ აჩნევია თავისებურობა, ფორმათა ხასიათი, საგნობრივ თემათა გვაროვნობა, ერთი სიტყვით. სტილის მოთხოვნილებანი არსებობდა ქართულ ლექსში. არსებობდა ხელოვნების ტრადიცია, რომელიც უშუალოდ გადაიცემის, განჭვრეტის გზით. მაგრამ ამ ტრადიციის ძარღვები გადასჭრეს. ნ. ბარათაშვილი და ალ. ჭავჭავაძე ჰკეტავენ ქართულ ხელოვნების კარებს, და გრ. ორბელიანის გაორებით კი იმარჯვებს „ახალი სკოლა“, ე. წ. „რეალიზმი“. ეს მე ქართულ ხელოვნების და კულტურის დეკადანსად მიმაჩნია. აქ ადიმართა ქართულ ხელოვნების ეშაფოტი და იმიტომ კი არა, რომ „რეალიზმი“ იყო, არა, უცხო გუნება, უცხო პსიხიკა იყო ქართულ სიტყვებით გამოთქმული. სინამდვილის ინტუიტური განცდა გაძნელდა. ეროვნულმა ფენომენოლოგიამ დაჰკარგა კოლორიტი. თუმც ისიც უნდა ითქვას, რომ ყურადღება მაინც მობრუნდა საქართველოსკენ, რაც ეროვნულ შემოქმედების პირველ[illegible] და უმთავრესიც, ამ მხრივ ღირსსაცნ[illegible]ია მეცხრამეტე საუკუნის უღელტეხილი, სამოცე წლები. ორი დასაწყისი შეეჭიდა ერთი-მეორეს. ძველი, რომელიც ქართულ ტრადიციებზე იყო აღზრდილი, „შინიდან გარედ გაუსვლელი“: ბარბარე ჯორჯაძე, გიორგი ბარათაშვილი (ან როგორც თვით აწერს ხელს: ბარათოვი) სარდიონ ალექსი-მესხიშვილი (ან როგორც თვით აწერს ალექსეევ-მესხიევი), ექვთიმე წერეთელი და სხ... რომელნიც „სასტიკად სდარაჯობდნენ“ ქართულ სიტყვას, და „ზადაჩა—ოსტროვები—ლინიები—რუბლი“-თ კი აჭრელებდნენ და რყვნიდნენ „ზრდილობიანი კალმით“ „ნამდვილ ქართულ ენას“. ასეთი იყო ძველთა ბანაკი. მეორე დასაწყისი ახალი იყო. და ამ ბანაკს მეთაურობდა ილია ჭავჭავაძე. ამ ორ მიმართულებას ერთი რამ ანათესავებდა: შინაგანი ტრაღიზმი. იმ გარჩევით, რომ პირველნი ქართულს ებღაუჭებოდნენ, რუსულ მოლიპულ გზაზე კი ცვიოდნენ და გვარს ჰკარგავდნენ, მეორენი კი გრძნობდნენ გადაშენებას და ბრძოლით სცდილობდნენ ენის აღდგენას. ილია ჭავჭავაძე არის ამ გარდატეხის საუკეთესო განმცდელი და შემგნები. მას ეშინოდა კიდეც ქართულ სულისგან დაშორებისა.

„—ვინ იცის, იქნებ მე ჩემმა ქვეყანამ ზურგი შემომაქციოს, როგორც სხვა ნიადაგზე გადარგულს და აღზრდილსა? იქნებ მიმითვისოს კიდეც, რადგანაც ჩემში მაინც და მაინც ჩემი ქვეყნის-დრვიტაა დადებული“-ო. ასე სწერდა ილ. ჭავჭავაძე „მგზავრის წერილებში“. მან დაინახა თავისი და საქართველოს დაშორება, ხოლო საქართველომ თუ მიიღო იგი, მართლა მიტომ, რომ ჩვენი ქვეყნის დვრიტა იყო მასში დადებული. ილია ჭავჭავაძის შემოქმედებაში ნაკლებად სჩანს ქართული კვალი. მან ველარ შეძლო ჩვენში ყოფილ თავისებურ და მძლავრ ესთეტიურ მოტივების შეთვისება. ილია ჭავჭავაძე რაინდობდა, სდარაჯობდა ქართულ სიტყვას და ემოციებს, მაგრამ „რუსობის“ სტიქიურ შემოწოლას ვერ გაუძლო, და რაც აქეთ მოვდივართ, უფრო მეტად ვიფლობით რუსული გავლენის ლაფში.

მეოცე საუკუნე საქართველოში რაღაც მონანიებით დაიწყო. საქართველოს იდეოლოგია იჭრება ყოველ დარგში. რუსეთით გაბრუება გაჰქრა, ხოლო საქართველოს განთავისუფლებით მძიმე ლოდი დაედო მეცხრამეტე საუკუნის მოკვნებებს. ასეთია ქართული სულის გარდატეხა. მაგრამ რა გზას ადგება ქართული ხელოვნება? გარკვეულ პასუხის მიცემა არ შეიძლება, რადგან თვით ეს გზებია გაურკვეველი. გაურკვეველია თვით ჩვენი პსიხიკის ინტიმური ვინაობაც. ქართული მხატვრობის რენესანსი ჯერ არ დაწყებულა. უნდა კი დაიწყოს, რადგან საქართველოს უკვდავება გვწადიან. ეს უკვდავება კი ერსაც და პიროვნებასაც უმთავრესად ხელოვნებამ უნდა მისცეს. ამიტომ ხელოვნების აღორძინება უნდა იყვეს ჩვენი მთავარი მიზანი. თითქოს ეს აზრი უკვე სდევნის ქართველ საზოგადოებას და ჩვენს დღევანდელ შემოქმედებას უკვე შებორკება დაეტყო. ხდება ძვრა. საამისოთ უკვე ათთრთოლდა საქართველოს მეოცე საუკუნე. და აქ გვმართებს შემოქმედებითი პოტენციის გამოჩენა. ისტორიულ ფერფლს უნდა გამოვსტაცოთ ქართული თვისება და თანამედროვე ხელოვნებაც იმა თვისებებზე ვაშენოთ. სხვანაირად საქართველო ვერ იარსებებს. მაშასადამე უნდა დავუბრუნდეთ საქართველოს, აზიას, რომ საკუთარი მეობის წარსული უარყოფით უფრო მტკიცედ დავადასტუროთ ჩვენი ეროვნული ინდივიდუალობა. მაგრამ ეს გზა აშინებს ქართველობას. გაევროპიელების სურვილი ისეთ პატოლოგიურ ხასიათამდეა მისული, რომ მეტად ძნელია მისი ადვილად მოცილება. მისი ლიკვიდაცია მხოლოდ თაობათა ცვლაში მოხდება. დიდხანს ველარ გასტანს ევროპათ შეზარხოშება. მას შესცვლის ახალი ხელოვნება, ქართულ ნიადაგზე გადაშლილი. ამას იზამს ეროვნული თვითშეგნების და თვითშეგრძნობის მთლიანობის აუცილებლობა.

„ვინ გაიმარჯვებს?“—ეს კითხვა თავისთავად სწყდება.

გაიმარჯვებს ეროვნული შემოქმედება. საქართველოს ხელოვნება აზიაში დაბრუნდება. შოთა და ბესიკი აქ არიან. უკვე ისმის უნახავ ცხენთა შორეული ფეხის ხმა.

ველით.

რა უყოთ რომ ამ ლოდინში ვიქანცებით ცხოვრების Sturm ის და Drang ის ხანამ, რომელიც ჯერ არ დასრულებულა, თითქოს მოგვადუნა, დაგვღალა, და რევოლიუციის შტანდარტი ხელოვნების ოლიმპზე არა სჩანს, მაგრამ გამონჩდება. საქართველო მკერდს ხელოვნების ორდენით დაიმშვენებს. ჩვენი ხელოვნების იანიჩარებს შეუძლიან საქართველოს შემოქმედებითი (ხალ-ყოფა), პოტენციის შედარებითი ცხად ყოფა. და ეს ეალება ყველა იმ ჯგუფს, რომელიც ქართული ხელოვნების ვე-

---

სიკვდილის აჩრდილი

ძველი ნაცნობი ისევ მეწვია,
ძველი ნაცნობი—ჩემი სიკვდილი.
და, ჰა, სიცოცხლე ისევ მეწვება,—

ორლობის ეშაფოტი

ჩამოხრჩობილი ვიოლონი ორღობის სარზე
(ეპილეპსია გადარევა და ბედის წერა)
მავნე თვალების აქ ცივდება სასტიკი მზერა

ხსოვნის ბარათი

ულრან ტყეებში მოსიარულე
მგზავრი უბედო და სევდიანი,
შორს რომ დავმარხე სიმხიარულე

[illegible] რომ ამით ინუგეშოს.
თვითონ ხელოვნებას კი ნუგეში არ სჭირია...

აკაკი პაპავა

ქართულ ხელოვნების გამარჯვება

თანამედროვე ქართულ ხელოვნებისათვის, რომელიც წინმორბედ საუკუნის მემკვიდრეობა ამოსწურა, საჭიროა ახალი სინტეზი. ამისთვის კი წინასწარი კრიტიკაა საჭირო, რომელიც დღევანდელ ესთე-

ხება. ევროპის კრიტთა წინაშე პითიასებური სლოკინიც რუსეთის სკოლის გავლენაა. იქაც ასეთსავე მოვლენას ჰქონდა ადგილი, მეტადრე მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში, როდესაც რუსული ენა დაბალი წრის, „რაზნოჩინცების" და სემინარიელების ენად ითვლებოდა. მაღალი წრე კი ფრანგულ ენით და მონოკლით ამტკიცებდა თავის კეთილშობილობას. და ეს მონოკლი გერბივით აკვრია იმ დროის ხელოვნებას თუ მეცნიერებას, რომელსაც ეს „მაღალი წრე," ჰმეთაურობდა. რუსულისა სცხვენოდათ და ხომიაკოვი, სლავიანოფილთა ლიდერი ამის გამო იყო რომ ჯვარს

მიმაჩნია. აქ აღიმართა ქართულ ხელოვნების ეშაფოტი და იმიტომ კი არა, რომ „რეალიზმი" იყო, არა, უცხო გუნება, უცხო პსიხიკა იყო ქართულ სიტყვებით გამოთქმული. სინამდვილის ინტუიტური განცდა გაძნელდა. ეროვნულმა ფენომენოლოგიამ დაჰკარგა კოლორიტი. თუმც ისიც უნდა ითქვას, რომ ყურადღება მაინც მობრუნდა საქართველოსკენ, რაც ეროვნულ შემოქმედების პირობ[illegible] და უმთავრესიც, ამ [illegible] საუკუნის უღელტეხილი, მესამოცე წლები. ორი დასაწყისი შეეჰადა ერთი-მეორეს. ძველი, რომელიც ქართულ ტრადიციე-

და, სდარაბჯოდა ქართულ სიტყვას და ემოციებს, მაგრამ „რუსობის" სტიქიურ შემოწოლას ვერ გაუძლო, და რაც აქეთ მოვდივართ, უფრო მეტად ვიფლობით რუსული გავლენის ლაფში.
მეოცე საუკუნე საქართველოში რაღაც მონანიებით დაიწყო. საქართველოს იდეოლოგია იჰრება ყოველ დარგში. რუსეთით გაბრუება გაჰქრა, ხოლო საქართველოს განთავისუფლებით მძიმე ლოდი დაედო მეცხრამეტე საუკუნის [illegible] გარდატეხა. მაგრამ რა გზას ადგება ქართული ხელოვნება? გარკვეულ პასუხის მიცემა არ შეიძლება, რადგან თვით

[illegible] ფეხის ხმა.
ველით.
რა უყოთ რომ ამ ლოდინ[illegible] ცხოვრების Sturm ის და [illegible] ნამ, რომელიც ჯერ არ დ[illegible] თითქოს მოგვადუნა, დაგვ[illegible] ვოლიუციის შტანდარტი [illegible] ოლიმპზე არა ჩანს, მაგრ[illegible] საქართველო მკერდს ხელ[illegible] დენით დაიმშვენებს. ჩვენ[illegible] იანიჩარებს შეუძლიან [illegible] ტენციის შედარებითი [illegible] და ეს ეჟალება ყველ[illegible] რომელიც ქართული ხ[illegible]

სიკვდილის აჩრდილი

ძველი ნაცნობი ისევ მეწვია,
ძველი ნაცნობი—ჩემი სიკვდილი.
და, ჰა, სიცოცხლე ისევ ბეწვზეა,—
ლოგინში ვგდივარ დონე მიხდილი!

დიახ, ისევე გამომეცხადა
მე ახლა მისი შავი აჩრდილი,
და უცებ თვალწინ კვლავ დამეხატა
ყოველი ჩემი გაწვლილ-განცდილი!..

ბავში ვიყავი, ჯერ ჩჩვილი ბავში,
როცა პირველად ვნახე მოსული;
დედის ალერსით ვცოცხლობდი მაშინ
და გულს ჩავეკარ შიშით მოცული.

„დედა, მიშველე, ვკვდები, მიხსენი;
მე მხოლოდ შენთან ვიყო, ის მინდა!"
შევხედე დედის ცრემლებს, ვიგრძენი,
რომ სიყვარული წმინდა მიხსნიდა!

მიხსნა კიდევაც; განგების ძალთა
ისმინეს ჩემი ვედრება წრფელი:
მტკიცე ზღუდეა მშობელი კალთა,
მძლეთა მძლევია დედისა ცრემლი...

ჭაბუკი ვიყავ, ოცნებით სავსე;
ორ-სამსხვერპლოზე იწვოდა გული:
მასულდგმულე[?] და სატრფო ძვირფასი
და საყვარელი ჩემი მამული,

რომ კარი მან კვლავ დამიკაკუნა,
მაგრამ ვერ მისწვდა ის თავის სურვილს,
და გამარჯვება ბედმა არგუნა
ჩემს დაუშრეტელ სიცოცხლის წყურვილს!

ვაჟკაციც, თუმცა მშვიდად ვხვდებოდი,
ცხოვრებით უკვე გულგატეხილი;
ვერ მძლია ბევრჯერ და კვლავ ვრჩებოდი,
ათასი მწარე ზრუნვის ტყვედ ქმნილი!..

უდროოდ მოვხუცდი დღიურ წვრილმანთა
სიმძიმით აგახ მოხრილი წელში,
და ახლა ჩემ წინ კვლავ აღიმართა
მისი აჩრდილი, ბასრ ცელით ხელში...

გუშინ...ო გუშინ მეც ვმღელვარებდი
მშფოთვარე ქალაქის მშფოთვარე ქუჩებში,
ხან ვიცხებოდი და ვნეტარებდი,
ხან ვიძიროდი ცრემლის გუბეში,

დღეს ის დაწყნარდა და მეც ვწყნარდები:
არსით იმედი, არსით ნუგეში.
ნაცვლად ყვავილთა—ეკლის ბარდები,
ნაზ სიყვარულის—ქცევა უხეში!..

ახლა აღარ მყავს მე აღარც დედა
და აღარც სატრფო,—ხკვდარია გული;
აღარც მამულსა ვარგივარ, ვხედავ,
კვლავ სიცოცხლისთვის ძალდაკარგული.

დღეს შიშით და ზიზღით კი არა,
სიკვდილის ჩრდილსა სიამით ვხვდები;
ყურდება გულის ჩხვლეტა იარა
და მიხარია, რომ ვკვდები... ვკვდები!..

დუტუ მეგრელი

ორლობის ეშაფოტი

ჩამოხჩობილი ვიოლონი ორლობის სარზე
(ეპილეპსია გადარევა და ბედის წერა)
მავნე თვალების აქ (კივდება სასტიკი მზერა
ბოლო ელება ყოველ ნდომას აქ მარტო ნწარზე
უყვარს ცხენის თავს თიკანებით ქვეყანა მრუდე
(საოცარია გაბზარული უცხვირო ხაპი)
დაღრენილ ხახას კიდევ ახსოვს სიგიჟის ქაფი
გველის წიწილას რომ ეხსნება ძვალიან ბუდეთ
სქელი ობობა სპლინის ბადეს სკელეტზე ლამბავს
(დროს გუგადამპალს თუ მოსწყინდა უმიზნო ბანდი)
გაპობილ შუბლზე გადაირბენს ასტრალის ლანდი
უცხო გამვლელი წაიკითხავს საშინელ ამბავს
თავის ორალის პიხვინს იგი მოელის მარად
(ძნელია მეტად ხსოვნისათვის კუნძული პატმოს)
შიშობს სიკვდილმა ცხენოსანმა არავინ დათმოს
მთელი სამყარო ესურვება დაიქცეს არად
და როცა მიწა გადაყვება ძეობას ავი
(მზე მაშინ ალბად გადატყდება დასავლის ტარზე)
დაიპიხვინებს უკანასკნელ ორლობის სარზე
გატიტვლებული ძვალდახრული გაცხმარი თავი

გრიგოლ რობაქიძე

P. S. ლაგამად აპოკალიპსის ცხენს.

ჟიულ ლაფორგი

უცოლო, უცოლო—მარტო უცოლო.

გამტყუარი სულის—რომ სწოვო ხორცი
და აღმერთებდე დაღალულ სხეულს
და ორი იყო შემოდგომის სრულ დალპობამდე,
მონომანი ვარ დატყვევებული
საკუთარ შრომით დეგენერატ განმარტოებით.
ყველგან ყოველ წამს ტემა ასეთია
მათი ტუალეტების და მარდი მანერების,
სალამოების ან თეთრი ბალების.
წაიღეთ! ა, ჩემი ტანი!
ლოხე მიხდილი
ჩვენ თვითონ ვუყვირით: ჩემთან, მე შენ გალმერთებ.
და ასე პოზით ისვრიან სალამს
მიდიან სკოლებში სამეცადინოთ.
მირბიან ჩაგიკრან თავიანთ რკალში
თქვენ გამყიდველნო სევდით მეძავნო
და მოსთქვამენ
ლიტერატურაში, მის მაგიერ, რომ ერთმანეთი მართლა უყვარდეთ.
უბრალოთ ჩამოართვა ხელი მეორეს
იმის მიხედვით ტანი რას გირჩევს
ხომ დაგვიანდა: სუსტსა და ძლიერს
ყველაფერს იპყრობს მხეცი ოქროთი.
ნაღვილი ქვეყნის ბურთის.
—ისტორია კაცობრიობის—ისტორიაა ერთი უცოლო კაცის.

ტიციან ტაბიძე

ხსოვნის ბარათი

ულრან ტყეებში მოსიარულე
მგზავრი უბედო და სევდიანი,
შორს რომ დავმარხე სიმხიარულე
და ყრმობა ლამაზ ზმანებიანი,—

შევსდგები წუთით, რომ გავარღვიო
რიდე საზარლათ ჩამოფენილი,
ვიგლოვო ყრმობა და მოვაფრქვიო
მის საფლავს ცრემლი გულს ჩარჩენილი.

და როცა მისი ნაზი ზმანება
ტკბილი ალერსით მომეფერება,
დრო გაფრენილი დამენანება
და გული სევდით დაისერება.

და მივსწერ ბარათს: შენი სინაზე
არ შეიბრალა ღამის ისრებმა.
დაიწვი ფრთები ელვარ რკინაზე
და დაგიტირა მწარე ფიქრებმა.

იქნები ობლად ბნელ სამარეში,
ვიდრე ოცნება უმწვერვალესი
არ დამკვიდრდება უცხო მხარეში
და არ დაგატკბობს მისი ალერსი.

და ასე სული გაორებული
შენს სახეს მარად თან დაატარებს,
ბრძოლის გზა რწმენით გამორებული
ბარათს ხსოვნისას გადაგაფარებს.

ობოლი მუშა

მჭედელი

გრდემლზე ცეკვავს კვერი,
შანთი ისე ელავს,
ვით ელვათა ჩქერი,
შავ ღრუბლებს რომ სერავს.
მჭედელი კი სჭედავს,
მახვილს აპრიალებს:
მასში ხვნის ღმერთს ჰხედავს
და თავს დასტრიალებს!
აწმყო ავიწყდება
ტანჯვის კოცონებით:
მზე მომავალს სწვდება,
ჰხარობს მოგონებით!
და თამაშობს კვერი,
ქურა ისე ელავს,
ვით ელვათა ჩქერი,
შავ ღრუბლებს რომ სერავს.

ვ. რუხაძე

1 იანვარი.

ნახში შეიჭრება. შეიჭრნენ, მაგრამ ისე კი არა, რომ ვაზები ამოაგდონ და თუთები ჩაჭყარონ.
ქართულ კერაში ქართული ცეცხლი.
ეს არის საქართველოს აღთქმა.
ამ გზით უნდა წავიდეს ჩვენი მომავალი ხელოვნება.
გამარჯვება კი მუდამ წინ გვექნება.

ვახტანგ კოტეტიშვილი

ახალი „სევდა ქალისა"

ამ სამი წლის განმავლობაში მოხდა დიდი და საისტორიო გადატეხა ჩვენი ერის ცხოვრებაში. მრავალ თაობათა მოწინავე ნაწილის წადილი განხორციელებულია: საქართველო მრავალ წლობითი მონობის ჯაჭვს ამსხვრევს, და იწყებს საკუთარ ცხოვრების გამოჭედვას. თუ საფლავებს კიდევ შერჩენიათ რაიმეს გეგების უნარი, ძლიერათ შეირხევა მთელი წყება ჩვენის სახელოვან მწერლების ძვლები: ყიფიანისგან დაწყებული; მათ სახეზე ღიმილი დაიწყებს თამაშს და ნეტარებითი „აღსრულდა" აღმოხდებათ.

მძლავრათ გაიდგა ფესვი ამ შეგნებამ და სამშობლოს სიყვარულმა ქართველ ხალხში და ვერავითარი ძალა—საიდანაც არ უნდა მოქროდეს იგი ამ სიყვარულს ველარ აღმოფხვრის, საქართველოს თავისუფლებას კვლავ ბორკილებში ველარ ჩასჭედს. ჩვენს ეროვნულ და სოციალურ აღორძინებასთან იწყება დიდი მუშაობა ქართული კულტურის რენესანსისათვის. და ამ კულტურის გაშლაში ყველაზე უფრო აშკარა ქართული ხელოვნების და, უმთავრესათ, მწერლობის აღორძინებაა. მაგრამ ერთი სენი, რომელიც თავიდან დასჩემდა ამ მწერლობას, დღესაც ახასიათებს მას. ეს ნათქვამი აქვს არჩ. ჯორჯაძესაც, როცა იგი ამბობს მწერლობის დაკნინებაზე: არ არის მთლიანი, ძლიერი შემოქმედება, არ არის ერის ძარღვის ცემის გამოსახვა. ჩვენ არა გვაქვს ქართული ეპოსი, არა გვაქვს ქართული რომანი, არის მარტო ლირიკა. უკანასკნელი ძალიან მდიდარიცაა,—მრავალი სკოლებიც კი გაჩნდა ჩვენში ლირიკოსებისა, უფრო მეტათ ფორმის, ლექსის სტრუქტურის, რითმის, მუსიკის და სხვა.

მაგრამ ამან ვერ ამოავსო ძველი ნაკლი. ჩვენში არ გამოჩნდა ბელეტრისტი, რომანისტი, რომელსაც შეეძლო ამ უკანასკნელი წლების უაღრესათ მნიშვნელოვანი, ისტორიული მოვლენები ფართო პრობლემები გაეშალა.

მოვლენები მანანასავით ზეციდან არ სცვივიან:

ხალხი სჭედს თავის ბედს, მასსა სცოცხლობს, თავისებურათ განიცდის: აღტაცებას და სასოწარკვეთილებას, ლხინს და ვარამს, სიყვარულს და სიძულვილს, თავისუფლებას და მონობას.

ცხოვრების ახალ საფუძველზე აგება, ეროვნული თავისუფლება დიადი ფაქტორებია მასის ფსიქიურ განცდისთვის. ამ მასას თავისი გმირები ჰყავს; იგი მას უსმენს, მითი სცოცხლობს. მასში ატარებს უკეთეს მომავალს ამ საშინელ ქარტეხილის დროს... და ყველა ეს განცდანი, იდეალები, ტიპები, ეს ახალი რეალობა დიდი მასალაა თანამედროვე მწერლების ამეტყველებისათვის, ჩვენი პოეზიის განოყიერებისათვის. აკაკი, ილია, ვაჟა სინამდვილეში ვერ ამჩნევდენ ერის აღდგომის ცხად ნიშნებს და ისინი ისტორიულ გმირებისკენ იცქირებოდენ: დიმიტრი თავდადებული, თორნიკე ერისთავი, ბაკური და სხვა. აი, ვინ დასტრიალებდა ამ მგოსნების ოცნებაში „ბედს ქართლისას".. დღეს მთელი ქართველობა შეიქმნა ბატონპატრონი სამშობლოსი. დღეს ყველასათვის აშკარაა, რომ არ გასცვლის სალსა კლდეებსა უკვდავებისა ხეზედა და შეაკვდება თვის სალ კლდეებს, რომ შიგ არ გაშენდეს უცხოეთიდან გადმონერგული...

მაგრამ ამ დიდ რენესანსის დროს მწერლობა სდუმს; უცნაურია ეს მოვლენა... და, ნუ თუ, მართალია ზოგ კრიტიკოსების აზრი, რომ ხელოვნება და პოეზია მარტო რეაქციის დროს გრძნობს კარგათ თავს... ჩვენ არ გვინდა, რომ ეს ასე იყოს, რადგან გვიყვარს ხელოვნება, მაგრამ გვძაგს რეაქცია—ერის დამონება. იმავ არჩ. ჯორჯაძეს უნდა (ქალის სევდა და სხვა. წერილ. ხელოვნებაზე) ახსნას ეს მოვლენა, მაგრამ მიზეზებში ჰპოებს უმნიშვნელო რამეს, რასაც დიდ ყურადღებას აქცევს: ეს არის ენა. ქართველი ქალი ქართულათ არ აზროვნობს და არ ლაპარაკობს, ამიტომ რომანისტისთვის გარდაუვალი ხდება ეს დაბრკოლება, იგი ვერ პოულობს ტიპს ქართველ ქალისასო.

შეიძლება ამ მიზნით [illegible] რომანში ჭრელი ენებოდა, როგორც ტოლსტოის „ომსა და ზავში", რაც ამბობს ჯორჯაძეც, მაგრამ ამას დღეს მაინც რა მნიშვნელობა აქვს!.. დღეს, როცა ეფექტების და დიალოგის შემოქმედება ჰკვდარია და განმტკიცდა რომანი ფსიქოლოგიური,—სულიერ მოძრაობათა და განცდათა, აქ ენას მცირედი მნიშვნელობა აქვს. ან თუ ეს ჭრელი ენა ტიპიურია დღეის სინამდვილესათვის, განა იგი წაართმევს ღირსებას და სიმძიმეს ამ სინამდვილის გადმოცემას; მთავარი რა თქმა უნდა, ეს არ არის. ალბათ, ჯერ კიდევ საჭიროა ჩაუკვირდეს მხატვარი ამ ახალ მოვლენათა სიმრავლეს, შეისწავლოს, მეტი ჰორიზონტი ჰქონდეს. ასეთი მხატვარი გაჩნდება მომავალში. მაგრამ ყველაზე უფრო დიდის გულის ფანცქალით მას მოელის ქართველი ქალი. ამ ქალს ჯერ თითქმის არ უნახავს თანამედროვე მწერლობაში საკუთარი სახე. ჩვენ ვიცით სახე ქართველ დედათა „წინათ რომ მამულსა უზრდიდა შვილსა", ვიცით ისტორიული საზხატვრო შემოქმედებაც, სადაც სჩანან რჩეულნი (თამარ, ქეთევან და სხვა). მაგრამ თანამედროვე ქალი თითქოს შეურაცხყოფა იყოს ნამდვილ ქართულ ხელოვნებისა. თითქოს იგი არ იყოს ორგანიული ნაწილი იმ მასისა, რომელმაც გარდაქმნა ჩვენი ცხოვრება, რომელიც იბრძვის საქართველოს ღირსებაუფლებისათვის". თუ აქამდის ეს იყო თითით საჩვენებელი, დღეს საქართველოს ამაზონელები ბლომათა ჰყავს. ქალმა იცის ახალი ცხოვრება, ბრძოლა, მომავლის გამოჭედვა, სამშობლოსათვის თავგანწირვა... ტანჯვა, ლამაზი ტანჯვა: მან იცის ახალი სიყვარული, ცეცხლით აღგზნებული, ამაყი და უსიტყვო, სულს რომ აწამებს და ამ წამებაში მშვენიერ მელოდიებს ქმნის!.. ამ სიყვარულში დღეს იგი არ ზის და არ უცდის კაცის მოსვლას, რაინდობას... ქალი თვითონ აქტიურია და, თუ მას უყვარს, ისიც მედგარია და თვითონ მივა, რათა მიიღოს სიყვარული, რომელიც მას ეკუთვნის. ასეთია დღეს ქალი და იგი უცდის თავის ასახვას. თანამედროვე ქართველმა ქალმა უკვე სთქვა სინამდვილეში თავისი ახალი სიტყვა, მაგრამ მწერლობაში იგი ისევ უბადრუკია, პრიმიტიული, საცოდავ უსუსური სჩანს. ჩვენ ვიცით ქართულს უკანასკნელ მწერლობაში მარტო ქრისტინე და კაროჟნა. ერთი [illegible] „გმირი" ქალი... პირველი სცდილობს გასაჭირს თავი დააღწიოს, სტოვებს სოფელს, ოჯახს, შიაშურებს ქალაქს, მაგრამ ულმობელი კანონები მას მოლიპულის გზისკენ მიაქანებს: სხეულით ვაჭრობას მიჰყოფს ხელს, რომ ქუჩაში პროსტიტუტივით, მშიერს, მათხოვარს ამოძვრეს სული. მეორე—თვითონ არაფერს არ ეძიებს, მასში სრული ატროფია, ყოველგვარ სურვილისა, ის უტყვია, ვით შეფერის ამ უსულო საგანს, დაჰყავთ იგი კარიდან კარზე... „ეგებ ვინმე ქრისტიანს მაზე თვალი დარჩეს და ცოლათ შეირთოს"ო... მას კი ამისი (ოჯახის შექმნის) არც იმედი, არც სურვილი არა აქვს, სურს დასტოვონ იმავ პირუტყვულ ყოფაში, რომ ეგდოს თავისთვის", მაგრამ იცის მეტი მჭამელია, მას ვერ არჩენენ და მორჩილი დაჰყვება, დაეხეტება მამასთან საქმროს საძებნელათ...

აი, ჩვენი ქალების უკანასკნელი ტიპები;აი მათი ზრახვანი, იდეალები, მისწრაფებანი...ყველა ეს სინამდვილეა, საშინელი სინამდვილე, მაგრამ უკვე გარდასული,—ქალი დღეს უკვე პიროვნებაა, უფრო აქტიური და ჩვენ გვინდა ეს ვნახოთ, ეს ახალი სინამდვილე ქართულს ხელოვნებაში. ის საითკენაც მიისწრაფვის თანამედროვე ქართველი დედა, ქართველი ქალი—გვინდა განსახიერდეს ხელოვნებაში, თორემ საშინელება გვიტაცებს ამ უტყვ „კაროჟნების სამეფოში". ეს არ არის ახალ სინამდვილეშიაც და, მით უმეტეს, არც უნდა იყოს; ჩვენ გვინდა ძლიერი ქართველი ქალი, დატვირთული სევდით და ღრმა განცდით, დატვირთული ლამაზი ტანჯვით, მებრძოლი და შეუპოვარი, ამაყი და ლმობიერი; დღეს სული ეძიებს ლამაზს, შარავანდედით მოსილს ქართველ ქალის სახეებს... და ეს მისწრაფება ხელოვნებამ სინამდვილეთ უნდა აქციოს. ევროპას ქალის ხმა ტონს აძლევს ახალ რომანს!.. ქართველმა ქალმაც განახლებულ სამშობლოში საპატიო ადგილი უნდა მოიპოვოს. მან ეს დაიმსახურა კიდეც. ჩვენ ველით ქალის ახალს პორტრეტებს...

თამარ გოგოლაშვილი

ნოე ჩხიკვაძე

წარსულ წელს ქართულ პოეზიას გამოაკლდა ნოე ჩხიკვაძე. ქართველ პოეტებში ნოე ჩხიკვაძე პირველი იყო, რომელმაც [illegible] ფილისის [illegible]. ერთი წლის შემდეგაც ბევრ მის მეგობარს აღელვებს, რომ მან მშიერმა და მარტო ლექსების ამარამ დალია სული საავადმყოფოში. ნოე ჩხიკვაძე ეკუთნოდა იმ პოეტების რიგს, რომელთაც თავის თავი შეგნებულათ შეწირეს პროლეტარიატს; ნოე ჩხიკვაძეს ჰქონდა დიდი ტემპერამენტი ბრძოლისა და პოეზიის და ხშირათ მის პიროვნებასა და გარშემოს შორის არ ყოფილა პირდაპირი პროპორცია. პოეტი თავის დაუცხრომელი ხასიათისა და ბუნტარული სულის განწყობილების გამო ხშირათ ვერ იყო გაგებული როგორც სხვა დროს ამის ღირსი იქნებოდა. მას დარჩა ერთი ლექსი, რომელსაც სახელათ ჰქვია №-ს და რომელიც პასუხია იმ უცნობის, ვინც მას ჰკითხულობს ერთ-ერთ რედაქციაში. ამ ლექსში არის ნამდვილი დაწვა, ზედმეტი გადავარდნა და ურბილესი ლირიკა. მარტო ამ ლექსის წყალობით შეეძლო ნოე ჩხიკვაძეს დაემკვიდრებია თავის სახელი პოეტის. ყველაზე უფრო საგრძნობი იყო ნოე ჩხიკვაძის სიკვდილი საქართველოსთვის, მიტომ, რომ ის ჯერ კიდევ სრულიად ახალგაზრდა გადაიცვალა და ვერ მოასწრო ამღერება რასაც მისი სული იტევდა. ნოე ჩხიკვაძეს, როგორც ბევრ სხვა ქართველ პოეტს ყველაფერი ჰქონდა მიცემული მარტო ბუნებიდან. მას აკლდა ინდივიდუალური მიმატება კულტურის. ეს იყო მიზეზი, რომ მან ვერ გააღრმავა თავისი შემოქმედება უფრო ძლიერათ, როცა ამის შესაძლებლობა მას ჰქონდა. ამ შემთხვევაში რასაკვირველია ნოე ჩხიკვაძე არ არის გამონაკლისი ქართულ პოეზიაში. აგრეთვე საერთოა მისი ბედი სხვა პოეტებთან, რომელთაც დაბადებიდანვე დასდევს შიმშილი და გაჭირვება.

ერთი წელი რასაკვირველია საკმაო იყო, რომ ნოე ჩხიკვაძის ლექსების სრული წიგნი გამოცემულიყო, მაგრამ ჯერ ეს არ მოხერხდა, მიუხედავათ იმისა რომ განსვენებულს თითქმის დასაბეჭდათ გამზადებული დარჩა თავის წიგნი. მისმა მეგობრებმა აგრეთვე შეჰკრიბეს სხვა გაბნეული და სიკვდილის წინეთ დაწერილი ლექსები. ასე რომ უსათუოდ საჭიროა ამ საქმის დამთავრება. ნოე ჩხიკვაძის სიკვდილმა ყველაზე უფრო იმოქმედა ქართველ პოეტებზე: სიყვარულით გამთბარი სტრიქონები უძღვნეს პოეტის სიკვდილს გრიგოლ რობაქიძემ, ს. აბაშელმა და პაოლო იაშვილმა.

ტ. ტ.

არის ძალიან ლირიკა. უკანასკნელი ძალიან მდიდარიცაა,—მრავალი სკოლებიც კი გაჩნდა ჩვენში ლირიკოსებისა, უფრო მეტად ფორმის, ლექსის სტრუქტურის, რითმის, მუსიკას და სხვა.

[illegible] მაგრამ ამან ვერ ამოავსო ძველი ნაკლი. ჩვენში არ გამოჩნდა ბელეტრისტი, რომანისტი, რომელსაც შეეძლო ამ უკა-

[illegible] არ აზროვნობს და არ ლაპარაკობს, ამიტომ რომანისტისთვის გარდაუვალი ხდება ეს დაბრკოლება, იგი ვერ პოულობს ტიპს ქართველ ქალისას.

[illegible] რომანში პრელი ექნებოდა, როგორც ტოლსტოის „ომსა და ზავში“, რა აც ამბობს ჯორჯაძეც, მაგრამ ამას

[illegible] იგი ისევ უბადრუკია, პრიმიტიული, საცოდავ უსუსური სჩანს. ჩვენ ვიცით ქართულს უკანასკნელ მწერლობაში მარტო ქრისტინე და კაროვნა. ერთი [illegible] რი“ ქალი... პირველი სცდილობს გასაპირს თავი დაახწიოს, სტოვებს სოფელს, ოჯახს, შიაშურებს ქალაქს, მაგრამ

ნოე ჩხიკვაძე

წარსულ წელს ქართულ პოეზიას გამოაკლდა ნოე ჩხიკვაძე. ქართველ პო- [illegible] ნოე ჩხიკვაძე პირველი იყო, რომელმაც შორეულ [illegible] ერთი წლის შემდეგაც ბევრ მის მეგობარს ალელვებს, რომ მან მშიერმა და [illegible] ჩხიკვაძის სიკვდილმა ყველაზე უფრო იმოქმედა ქართველ პოეტებზე: სიყვარულით გამთბარი სტრიქონები უძღვნეს პოეტის სიკვდილს გრიგოლ რობაქიძემ, ს. აბაშელმა და პაოლო იაშვილმა.

ტ. ტ.

ბედის წიგნი

ცხოვრების გზა ჯვარედინზე შემხვდა ერთხელ ბედი,
ჯადო-კვერთხით აღჭურვილი მეფე-შემოქმედი;
ვსთქვი: მეშველა, ჯადოსანი რაკი პირად ვნახე,
აწ გაქრება ჩემი ტანჯვა, ჩემი სივაგლახე.
— გამარჯობა!—ვუთხარ კრძალვით და წარვუდექ წინა,
ის მობრუნდა და ღვთაებრივ ღიმით ჩაეცინა.
და მკითხა მან:—„რა გაწუხებს? რას მოითხოვ, რა გსურს?
— თუ კეთილ სულს წარმოადგენ, არა მავნე-მაცდურს,
სთქვი: რა მელის, რას მიმზადებ, ჭირს, თუ ნეტარებას?
იგი შესდგა. საიდუმლო ბედის წიგნი ნახა,
შეიჭმუხნა და მაღლეულ ხმითა ჩამომძახა:
„— მარად ბრძოლას, მარად შრომას, მარად მწუხარებას!
— როგორ!—და მყის შურის გეზის გულს მოედო ალი—
განა ასე წარმართია შენი სამართალი?
ჯერ აღმითქვი ნეტარება, შემდეგ ჯვარზე მაცვი,
ღვინო შხამით შემიცვალე და ნაღველი მასვი!
მაშ რა არის სიცოცხლისა, არსებობის მცნება?
ის კვლავ შესდგა, საიდუმლო წიგნი ისევ ნახა,
ხელი დამკრა და მთრთოლვარე ხმითა ჩამომძახა:
„— უკეთესის მისწრაფება, ტანჯვა და ძიება!“
თუ ასეა, რისთვის იშვის და ან რისთვის კვდება,
სიცოცხლეში უკვდავებას თუ ვერ ეღირსება?
რად გვაქვს ნიჭი, რად გვაქვს აზრი, რად ვართ სხვაზე ძლევით,
თუ ქია და პირუტყვისგან ჩვენ არ გავირჩევით?
მომავალში რას უმზადებ ტანჯვით ძალა-მიხდილს?
ის კვლავ შესდგა, საიდუმლო წიგნი ისევ ნახა—
ზე აფრინდა და მწუხარე ხმითა გადმომძახა:
„— საუკუნო განსვენებას, საუკუნო სიკვდილს!“

ნ. ჩხიკვაძე

ჩამქრალი სანთელი

როგორ მიყვარდა ნწუხრის ჩრდილთა ჩუმი ვედრება,
ჩამავალი მზის ბრწყინვალებით განათებული!
საოცარია დასისხლული ცის გათეთრება,
როცა ლაჟვარდში იძირება მზე ანთებული!..
მე ავდიოდი ცისფერ კოშკის მარმარილოზე;
საფეხურებზე შუქი ენთო ფერად ღვარებად.
სისხლი ჰყვაოდა ჰორიზონტის ყვითელ ტილოზე,
და ისვენებდა დაქანცული მზის ელვარება.
უცებ მოვარდა ქარიშხალი ზღაპრულ მდევებით,
და ატორტმანდა მწვანე სივრცე ცეცხლის რკალებში.
აივსო ჩემი ბროლის კოშკი ცის ნანგრევებით
და ქარმა სილა მომაყარა ღია თვალებში...
გუგუნებს ქარი და ოცნება თვალს ვეღარ ახელს.
გაბზარულ მიწას ხშირად უვლის ტანს ჟრუანტელი.
შარავანდედი ეკარგება პოეტის სახელს.
ვაიმე! ჰქრება პოეზიის წმინდა სანთელი!..

ს. აბაშელი

გატეხილი ქარვა

სონეტი უკულმა

მტარვალი ბედი მაწვალებს ულვთოდ,
გავანდო მინდა ვინმეს ფიქრები,—
ნარვალი თვალის ამევსო ცრემლით:

ნისლები ფარავს ისევ ზმანებებს.
ავანთე ქარში სანთელი ხატთან:
მისნები მირჩევს მოვიკლა თავი.

მეგება ფეხქვეშ ძველი ნოხები,
განი ოცნების დაპატარავდა.
კანი სახისა მოალისფერე
შელება ქარვამ და შემოდგომამ.

მეხება სამტროთ დღეს საქართველოც,—
დანის ტარება ისევ მპირდება.
ხანი უკურთხი და მოსაწყენი
მეხებათ მაყრის თავზე კვირეებს.

რაჟდენ გვეტაძე

გამოსათხოვარი მონოლოგი

ქალაქს მოედვა დღეს ქარიშხალი.
(ეკლესიებში დაამსხვრევს ზარებს)
ნევრასტენია და მწვანე შხამი
სამშობლოის ცაზე ქმნიან კოშმარებს.

გადაირია მაცხოვრის ხატი.
და სუნი გადგა დამპალი ლეშის.
ო, ჩემი ტვინი როგორც პლაკატი
არის გაკრული სვეტზე ღამეში.

ო, საცოდავათ დავრჩი მე მარტო.
—დიდია ტანჯვა ცხელ ნიაღვარზე—
მაწვალებს სიტყვა უენდამანტო
და საქართველო გაკრული ჯვარზე.

გრიგალს თან მოყვა ყვავილი კუზით
შმორი, ანთება, ხველა და გესლი.
ო, საკირეში დიდი პაუზით
იწვის სამშობლოს ბებერი თესლი.

და მინდა უთხრა ეს მონოლოგი:
„თუმცა იყავი უპირატესი.
მაგრამ მოვიდენ მაგოგი, გოგი.
გადაგეფარა ლანდი პილატის.

ამოვჭრი სიტყვებს გამოსათხოვარს:
„შენ, მეგობარო მშვიდობით მარად,—
დავემსგავსები ოხერ მათხოვარს
რომ მომეჩვენო უშნო მასხარად“.

შალვა აფხაიძე

უეცარი აგონია

მოდის ხმაური: ნამქერია მისი სახელი.
უფსკრული გელის ჯოჯოხეთის თვალის გახელით—
ამბობდა ქარი აღრეული საშინელებით.
მიწა ჰკიოდა ავსებული თავის მკვლელებით.
ნისლიან არეს ევლებოდა ცეცხლის მახვილი.
ისმოდა გრგვინვა აღსასრულის გამომსახველი.
თოვლიან თივას დამდაგველი ალი ეკიდა,
სიკვდილის ჩონჩხი ზეცას თაღზე გადმოეკიდა.
იყო ძახილი: უნდა მოკვდეს დღის სატკივარი.
ნათელი გაჰქრეს ცრემლებიან ღრუბელთა ღვარით.
და განიბანოს ეს ქვეყანა წარღვნის ალებით,
მიწა აივსოს განწირულთა თავის ქალებით.
განსაცდელის ალს ვერაფერი ვერ შეეფაროს,
ვისაც მოეკლას, მადლი ექნას, ან მოეპაროს.
არ იყოს აზრი, სიხარული, არც/სამართალი.
იყოს გრიგალი ქვეყნის მეფე, ქვეყნის სარდალი“.
ასეთი იყო უეცარი საშიშროება.
სტიროდა მწარეთ საქართველო და სასოება.

ხარიტონ ვარდოშვილი

ჩემი მწევრები

თვალწინ მიდგია ქვინის სკივრი გათეთრებული.
შიგ ჩახლართულან შხამიანი თეთრი გველები.
ყვითელი ტვინი სიბრაზისგან გაფითრებული
გახუნებულა ვით ქაოსის დანახველები.

სხვა ქვეყნის ჩრდილი ჩემს გონებას გადაეფარა
და აღარ მესმის შორეული ქვეყნის ძახილი.
ღმერთმა რაც მომცა, რაც მოვსტაცე და რაც მებარა
შორს გადვისროლე და დავარქვი ჩემი სახელი.

ამათ მოვლენ შელამებით თეთრი ბებრები,
რომ ჩემი ტვინით ამოლესონ სარკოფაგები:
ადრე აუშვი დამშეული ფიქრთ მეძებრები
და საუკუნეს ავადევნე ვით ქოფაკები.

ყოფნის ფოცხვერებს ტყეში სდევენ ჩემი მწევრები
და ჩამოგლეჯენ უკვდავების ზღაპრულ ფაფარსა.
ვერ დაეწევა მას სიკვდილის შავი მდევრები
და ვერსად ჰპოებს დროთა რიცხვი თავშესაფარსა.

ჟამთ ჩქარეპაში ჩემს დამპალ ტვინს ჩაეძინება.
ჩემი მწევრები კი ქაოსში აყეფდებიან.
ჩემს აკლდამაში მოხუც ჰამლეტს ჩაეცინება,
მაგრამ წასვლისას მეძებრები კარს დახვდებიან.

გაწყდება ძაფი საუკუნის, ძნელი სართველი.
ბრაზმორეული დრო სივრცეში გადაერევა:—
გაიმართება ჩემს საფლავზე ძვლებისა როველი:
ყბა შეხვეული საუკუნე გადაირევა.

ნიკოლოზ მიწიშვილი

9191 წ

ბეგლარ ახოსპირელი

აპრილის 28-ს ხანგრძლივი და მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ თბილისში გარდაიცვალა პოეტი ბეგლარ ახოსპირელი. საკვირველია ქართველი მწერლის ბედი! იშვიათ გამონაკლისს გარდა ყოველი ქართველი მწერლის ნეკროლოგი უთუოდ გაჟღენთილი უნდა იყოს სოციალურ უკუღმართობის შხამით... ქართველი მწერალი იბადება ცხოვრების გერად და მის ასეთს მდგომარეობას ვერარა სცვლის ვერავითარი რევოლიუცია.

ბეგლარ ახოსპირელი თავისი შემოქმედების უმთავრესი მოტივით ეკუთვნის „სოციალურ ქარიშხალის" წინამორბედ პოეტთა ჯგუფს. მისი სიმღერა ჯანსაღია და სავსე ბრძოლის ენერგიით და გამარჯვების იმედით. ევდოშვილის, რუხაძის, ჩხიკვაძის და ქუჩიშვილის პოეტურ წრეში ახოსპირელის ქნარს საპატიო ადგილი უჭირავს.

ბეგლარ ახოსპირელი ჯერ შუახნის კაცი იყო, მაგრამ იგი, მსგავსად მისი მონათესავე პოეტების—ევდოშვილის და ჩხიკვაძისა,—ადრე ჩოჰლალა დაიმსხვერპლა არსებობისთვის ბრძოლამ. მწერლობით საქართველოში ცხოვრება შეუძლებელია და იგი იძულებული შეიქნა თეატრში მოკარნახის საშინლად დამაავადებელ თანამდებობაში გაეტარებინა ათეული წლები. ამ თანამდებობამ მას შეჰყარა განუკურნელი სენი, რომელმაც იგი ასე მოულოდნელად დაასამარა.

სიცოცხლეში მეგობართა და ამხანაგთათვის მუდამ თავდადებულად, დაუცხრომლად და უანგაროდ მოღვაწემ უკანასკნელი დღეები გაატარა მწოლსა და ნესტიან სარდაფში ტოლ-მეგობრებისაგან თითქმის სრულიად მივიწყებულმა. ამ მხრით ახოსპირელის გარდაცვალება და მისი გასვენება ძვირფასია ჩვენთვის, ქართველ მწერლების თვის, როგორც ტიპიური დასასრული ქართველი მწერლის უსინათლო სიცოცხლისა.

ბ. ახოსპირელის დაკრძალვა მოხდა ისე აჩქარებით (არ ვიცი რა მიზეზით და ვისი წყალობით?), რომ ბევრ მის მეგობარს და პატივისმცემელს არც კი ჰქონდა გაგებული მისი სიკვდილი და ვერ მიიღო მონაწილეობა პოეტის გასვენებაში. ცხედრის გამოსვენებას დაესწრო მეტად მცირე რიცხვი ამხანაგ-მეგობრებისა და სასაფლაოზე კი მხოლოდ თხუთმეტიოდე კაცი-ღა ეჭირა... განსვენებული პოეტის ერთმა მეგობარმა ღია საფლავთან წარმოთქმულ გამოსათხოვარ სიტყვაში სარკასტიულად აღნიშნა ეს გარემოება და ბევრს მისი გესლიანი სიტყვა უნდა მოხვდეს როგორც დამსახურებული სილა.

ბეგლარ ახოსპირელი უნდა დაკრძალულიყო თავის მონათესავე პოეტებთან—ევდოშვილთან და ჩხიკვაძესთან—პანთეონში, მაგრამ ეს არ მოხდა და ის დაკრძალულ იქნა ვერის სომხურ ეკლესიის გალავანში. ის მოსაზრება, რომ ახოსპირელი ტომით სომეხი იყო არ არის საკმარისი ამ შეცდომის გასამართლებლად.

ბევრი დანაშაული მიუძღვის განსვენებულ პოეტის წინაშე მის ამხანაგებს, მაგრამ საქართველოს მწერალთა კავშირმა უნდა გამოისყიდოს ეს დანაშაული ახოსპირელის ცოლშვილის უზრუნველყოფით და მისი ხსოვნის ღირსეულად აღნიშვნით.

ს. ა.

მწერალთა მდგომარეობა ჩვენში

არც წინათ და არც დღეს არ ყოფილა არც ერთი პროფესია ისეთს მძიმე ნივთიერს და რამდენიმედ „უმადურ" მდგომარეობაში ჩავარდნილი, როგორშიდაც არის მწერლობა. ქართული მწერლობის გზა ეს ჭეშმარიტი გოლგოთაა, რომელსაც დასასრული არ უჩანს. ყველამ იცის—რა დიდი როლი ითამაშა საქართველოში მწერლობამ საზოგადოებრივ აზრის გამომუშავება განვითარების საქმეში. ესენი იყვნენ, ჭეშმარიტად, პიონერები რევოლიუციისა და ამ დიდს ეროვნულ სოციალურ ბრძოლის გზაზე მწერლობას არც ერთხელ არ დაუხრია წმინდა დროშა. ოცნება სინამდვილედ იქცა, მაგრამ მწერლობა ამ დროს გარიყული დარჩა, მისზე ზრუნვა ზედმეტ საქმეთ ჩაითვალეს ჩვენში. და ისე, როგორც იყო წინად, დღესაც მწერალი ხანგრძლივ აუტანელ მუშაობით დაქანცული სიმშილით სიკვდილს ებრძვის და მისდამი დახმარებას არავითარი განსაზღვრული სისტემის სახე არა აქვს. შეიძლება ვინმემ გამართოს ან მისი ოჯახის სასარგებლოდ საღამო, სეირნობა; შეიძლება მისთვის ერთდროულად გაიღონ ორიოდე გროში, მაგრამ ეს დამოკიდებულია შემთხვევაზე.. ამ რამდენიმე წლის წინათ შეიქნა ჩვენი ორგანიზაცია—პროფესიონალ მწერალთა კავშირი—მაგრამ მან უმთავრესად კულტურულ მუშაობას მიჰყო ხელი, რადგან მატერიალურ დახმარებისათვის საჭირო თანხა არ გააჩნდა. მიუხედავად ამისა ზოგიერთი შემოსავლის წყარო მაინც იყო („ქიმერიონი" და სხვა.) რომლიდანაც ნაწილს მაინც აკმაყოფილებდა კავშირი. დღეს ეს წყაროც აღარ არსებობს. საჭიროა ინიციატივების გზა ერთხელ და სამუდამოდ უკუგდებულ იქმნას და საკითხი დაისვას სახელმწიფოებრივ მასშტაბით: გამომუშავდეს განსაზღვრული დეკრეტი მწერალთა მატერიალურ უზრუნველყოფისა, რომ საქართველოში მწერლები მწერლობას ემსახურებოდნენ, მისთვის იღწვოდენ ამ განათლების ჟამს და არა სხვა და სხვა კანცელარიებში აფარებდნენ თავს..

ერთი დიდი საკითხი კიდევ ეხლავ უნდა მოგვარდეს, ეს არის მწერალთა პროფ. კავშირის ბედი.

ჩვენ ვიცით, რომ საქართველოს ხელოვნების მუშაკთა საერთო საპროფესიო კავშირი არსებობს „რაბის"-ის სახელწოდებით. ეს ორგანიზაცია აგებულია წარმოებით პრინციპზე და მასში ირიცხება ყველა, ვინც დაკავშირებულია ხელოვნებითი წარმოებასთან ამა თუ იმ სახით (რეჟისორი, დეკორატორი, მსახიობი, სცენის მუშა, პარიკმახერი და სხვ). ამ კავშირის წევრებს აქვთ სხვა და სხვა სახის უპირატესობა და ისინი ძლიერ საპროფესიო ორგანიზაციას წარმოადგენენ.

მწერლები პირდაპირ არ არიან დაკავშირებულნი წარმოებასთან. ყველა მწერალს არა აქვს საშუალება სწეროს და ბეჭდოს, რადგან ამის მატერიალური შესაძლებლობა (გამომცემლობა) მეტად განსაზღვრულია. ასეთი მწერლები „რაბის"-ში ვერ შედიან. სხვა რიგად კი თითქოს შეუძლებელი ხდება ამ დიდ საპროფესიო ორგანიზაციის არსებობა. ამიტომ უნდა დაუყონებლივ მიექცეს ამას სერიოზული ყურადღება და ან უნდა მიეცეს საშუალება ყველა მწერლებს შეჰქონ თავიანთი ნაწარმოები (რასაკვირველია რჩეულნი) და ჰონორარის სახით დაიკმაყოფილონ თავი, ან ეხლავ მოხდეს რომელიმე სხვა პრინციპზე ამ პროფ. კავშირის დამკვიდრება, მის წევრთა უზრუნველყოფა. და, საზოგადოდ, ეხლავ სახელმწიფო პრაქტიკულად შეუდგეს როგორც მომუშავე ისე მუშაობის უნარის მოკლებულ მწერალთა მატერიალურ უზრუნველყოფის საქმის მოგვარებას.

ჟ. მ—არი

ხელოვნება საქართველოში

სახალხო განათლების კომისარიატთან უკვე დაარსდა ხელოვნების განყოფილება, რომლის თავმჯდომარედ მიწვეულია გრ. რობაქიძე, ხოლო მის მოადგილედ პოკროვსკი, ხელოვნების განყოფილება ემორჩილება სახ. განათლ. კომისარიატს. ამ კონსტრუქციით, შეიძლება ითქვას, სრულიად შეგნებული და გათვალისწინებულია ხელოვნების დიდი და რთული მნიშვნელობა და აგრეთვე ნაწილობრივ გამართლებულია რუსეთის ხელოვნების მუშაკთა უკანასკნელი ყრილობის რეზოლიუცია, რომელშიაც იგი ითვალისწინებს რა ხელოვნების გახალხოსნების იდეას და მისი ფართოდ ამუშავების საქმეს, იცავს ამ დარგისათვის დამოუკიდებელ არსებობის საჭიროებას, რისთვისაც მოითხოვს ხელოვნების კომისარიატის დაარსებას.

ჩვენში ხელოვნების სექტორი შესდგება. ოთხი განყოფილებისაგან: ლიტერატურისა (ლიტო), თეატრისა (თეო), მუსიკისა (მუზო) და მხატრობისა და სახვითი ხელოვნებისა (იზო). ამ კოლეგიაში მიწვეულნი არიან: აკ. პაპავა (ლიტო), შ. დადიანი (თეო), მ. ბალანჩივაძე (მუზო), გრინევსკი (იზო).

კერძოდ ლიტოს განყოფილება შესდგება ორ სექციისაგან ა) ლიტერატურულ განვითარებისა და ბ) გამომცემლობისა (ორსავე სექციებთან) არსებობენ ეროვნულ უმცირესობათა—რუსული და სომხური—ქვესექციები.

სალიტერატ. განვითარების სექცია—ქვესექციის მიზანია, თანახმად წინასწარ მიღებულ პროგრამისა, მოაწყოს როგორც პერიოდული, ისე ეპიზოდიური ხასიათის ლექციები, მოხსენებანი, ბაასი—ქართულ და უცხო ლიტერატურის ისტორია, ბ) კრიტიკის საფუძვლები, მეთოდები, სკოლები და კრიტიკული განხილვა ცალკე ეპოქების და მწერლებისა, გ) სახალხო კითხვები სხვა და სხვა სალიტერატურო—სამხატვრო ნაწარმოებათა გამომცემლობა.

გამომცემლობა უნდა იყოს პერიოდული და არა პერიოდული (კრებულები ცალკე ავტორთა და სხვ).

კერძოდ ქართულს ენაზე განზრახულია (პერიოდულად) თვიური ჟურნალი, კვირეული ჟურნალი, სომხურსა და რუსულს ენებზე ასეთივე ჟურნალი ყოველ 3 თვეში ერთხელ.

არა—პერიოდულად: ა) თანამედროვე მწერლობა (პოეზია, ბელეტრისტიკა, კრიტიკა) ბ) თარგმნილი ლიტერატურა (რუსეთის) და ევროპის თანამედროვე მწერლობა და რამდენიმედ კლასიკებიც, გ) ქართული ლიტერატურა წარსულში (ცალკე ავტორები, ზეპირ-სიტყვაობა, მონოგრაფიები ქართ. ხელოვნების ნაშთებზე და სხვ,)

ამ გეგმის მიხედვით შემუშავებულია სათანადო ცხრილი ამ წლისათვის, რაც 1922 წლ. 1 იანვრამდე ითხოვს სულ 1,000 ფ. ქაღალდს, ხელოვნების კოლეგიამ ეს ცხრილი მოიწონა და წარუდგინა სახ. გან. კომ., საცა, სხვათა შორის, ითხოვს ეხლავ იქმნას, გადადებული მინიმალურად ლიტოს გამომცემლობისათვის 1,000 ფ. ქაღალდისა. იმედი გვაქვს, რომ კომისარიატი ამ საშუალებას მისცემს ქართულ ლიტერატურას ნორმალურ მიმდინარეობისათვის.

კინოსექციას სახელოვნო განყოფილებისას განზრახული აქვს გადაიღოს ეკრანზე „სურამის ციხე" დ. ჭონქაძისა, მუშაობა უკვე სწარმოებს.—

პოეზიის აკადემია

საქართველოს ხელოვანთა სასახლეში მწერალთა კავშირის საბჭოს ინიციატივით დაარსდა „პოეზიის აკადემია". აკადემიის სხდომებს საკმაო ხალხი ესწრება განსაკუთრებით მწერლებიდან. პირველი მოხსენება წაიკითხა გრიგოლ რობაქიძემ: „ნოვალისის პოეტიკა", შემდეგ კ. გამსახურდიამ „რიტმის საკითხი", ტიციან ტაბიძემ „ეჟულ ლაფორგი", პაოლო იაშვილმა „არტურ რემბო". ყველა მოხსენებებს მოჰყვა კამათი. განზრახულია აკადემიის სხდომები ყოველ დღე მოეწყოს და ამისთვის კიდეც ჩაიწერა რამდენიმე პირი მუდმივ ლექტორებათ.

საქართველოს მწერალთა კონფერენცია

მწერალთა საბჭომ ერთ-ერთ თავის სხდომაზე განიხილა საკითხი მწერალთა მორიგი კონფერენციის მოწვევის შესახებ და დაადგინა: ვინაიდან ამ ჟამად კონფერენციის მოწვევას ბევრი დაბრკოლებები ელობება წინ, ამიტომ დროებით კონფერენციის მოწვევა გადადებულ იქნას.

დუელი ქვეყანასთან

ვარ მოქალაქე მე არამზადა.
უარვყოფ კანონს დღეს გამძაფრებით.
ბოროტ ცხოვრებამ ისე მაზზადა,—
რომ საწამლავი მესვა ძაბრებით.

ტფილისი

მიტები. ჯვარცმა და ლეგენდა გასაოცარი,
შაითან-ბაზარი ირმის რქებით დახარაზია;
ჩაილდ-ჰაროლდი. დუელი და თეთრი ჩოკარტი,
თითქოს ხსოვნადან გადავარდა მთელი აზია.

ეგზოტიური ნოველები

VII. ნაპოლეონი

ახევრავ ლია კარეში იდგა იმპერატორი.
მას წითელი, სისხლივით წითელი პორ-

—ჰო მაგრამ... შენ არ იყავი ბერეზინაზე რომ მიჰკურცხლე, შენ არ იყავი ვატერლოოდან რომ გარბოდი დიაცივით...
შენ დიდო კეისარო შენ, შენ!
ახლა მესამეჯერ მოუტანე იმპერატორს მკვდარი ფალდი ცხენიოთან. მინდოდა კიდევ შემომეკრა. მაგრამ შემეცოდა,

[illegible] კაცი-ლა აჰყვა... განსვე-
ნებული პოეტის ერთმა მეგობარმა ლია
აფხაზეთან წარმოთქმულ გამოსათხოვარ

ზე... ამ რამდენიმე წლის წინათ შეიქნა
ჩვენი ორგანიზაცია—პროფესიონალ მწე-
რალთა კავშირი—მაგრამ მან უმართე-

მწერალთა მატერიალური უზრუნველყო-
ფის საქმის მოგვარება...

[illegible]. მ—არი

[illegible] (მეორეხარისხოვანი) თვიური ჟურნალი, კვი-
რული ჟურნალი, სიმხურსა და რუ-

ბით კონფერენციის მოწვევა გადაწყვ-
იქნას.

დუელი ქვეყანასთან

ვარ მოქალაქე მე არამზადა.
უარვყოფ კანონს დღეს გამძაფრებით.
ბოროტ ცხოვრებამ ისე მამზადა,—
რომ საწამლავი მესვა ძაბრებით.
საკმაო არის თავის აგდება,
რომ ყველაფერზე აიღო ხელი.
ქაოსი მაინც არ დალაგდება
და ზეკაცისთვის ვიწროა ზვრელი.
მრუშ ბაბილონის მადიდებელი,
სული გაექცა სალოცავს წყრომით.
და პოეზიის მცდარი მხლებელი
სტირენ ტოგაში ვეროობი რომით.
ზღვა სახელები: ნიცშე, პლატონი,
ველარ გაყობა მიწას ხაოვნებად.
ვყო გათრობილ წუთის ბატონი,
დღეს მრწამს უდიდეს სიამოვნებად.
მიქრის პლანეტა: ტრფობით, ვნებებით,
ცივ ნირვანაში მუცლის მადიდებელი...
და მე ფოსფორის განათებებით—
ჩქ ვი ძველ ფრის დამმონებელი.
ბრძოლა: ქალები: ნზე: მილიარდი
და მოგრიალე ცის კაბადონი...
სიწეფო ე ლით მარად ვიარდი;
მე ორაზინი ასარგადონი.
კაცის მკვლელს გული თუ არ მტკენია,
ქუჩით, ლუისით შერყეა ტვინი.
ღვინით მოვკალი ნევრასტენია
და გადვიქახე ცოდვების ტინი.
გზას საფლავისკენ არ იტყვის მეზზე,
გვამს დასეფ ნედ დრიგალი შეჰყრის.
მაგრამ მანამდე, დემონის ფრთებზე...
დავატრიალებ ქვეყანას ბებერს!

შალვა კარმელი

მსოფლიო ალმაცერად

მტვერ დაყრილ ქალაქს ვერ გაეხარა,
მოწყენილობას სთესდენ დაბანი,
ეყო მსოფლიო გაიდაბანი
დღეს ალმაცერად რომ გადიხარა.
მოხდა
გაევლო ჩეკე ბისექტრისა
ბებერ ქვეყანას შიშველი ხმლებით,
ბევრი ვარდებიც გადაისრისა
ამ კანხლებით.
დროშების ცეცხლმა დასწვა ნაღველი,—
ლაშართიან გზებს მწყობრი გადიარს
და პილიგრიმი ერთი ქართველი,
ვგრძნობ ალტაცებას, როგორც ნატყვარს.

გრიგოლ ცეცხლაძე

ტ ფ ი ლ ი ს ი

მეტეხი. ჯვარცმა და ლეგენდა გასაოცარი,
შაითან-ბაზარი ირმის რქებით დანარაზნა;
ჩაილდჰაროლდი. დუელი და თეთრი ნოცარტე,
თითქოს ხსოვნიდან გადავარდა მთელი აზია.
ქრისტეს საფლავზე მთაწმინდიდან ადის სიონი,
ბიზანტიელის და არაბის ძველ ნაპლაპრალი.
ჭაღარა თმებში შევერცხლილი კავკასიონი;—
რკინის კბილებზე აჩეხილი მთების ნაპრალი.
თავის ძალს არ ღევს შემზარავი ხმით შაჰ-აბაზი,
იშლება ნოხზე ბანოვანთა უხვი ზიგარა,
სვეტიცხოველი დავიწყებას იწვევს ყაბახზე,
სულთანი. შახი და სკვითელი დაუდეგარი.
ქუთაისს მოსდევს სოლომონი როგორც მაყარი,
სამშობლოს ხვედრით დასრვეული და წამებული;
თეთრი გიორგი ერის ცრემლზე ამონაყარი,
შუბს აელვარებს მაღალ მთებში გაბრწყინებული.
ძველი ტფილისი და ომები მეფე ირაკლის,
ცაფერი ღამე დარუბანდის რკინის კარებით,
სანხრეთის ზარი, ზარზმის ჯვარი და პარაკლისი,
თამარის ძეგლი და რუსთველი მზის შეყვარებით.
ტფილისი კენტად. შარა გზების გზაჯვარედინი,
კეთილშობილი გალმება მაღალ სიონთან,
ათასჯერ მეტი დარბეული და ცრემლნადენი
და რაინდული თავდადება ბაგრატიონთა.

ლადო მაჭავარიანი

ე ლ ე გ ი ა

ზეცრი ვარსკვლავი, დღეს მოციმციმე,
ჩავა, ვით გლოვა.
ღრუბელი ლოთი, ცრემლებით მძიმე
რიხით წამოვა.
კვალს ნაწვიმარში უცნობის კვალი
ბეჯითად წაშლის.
და საოკ ნე, უხმოდ მავალი,
ცივ გულს გადაშლის.
ჰანგთ გადაშინჯულთ ჰანგი მრავალი
დაიკერება.
გამარჯვების წიგნს სიტყვა ახალი
დაეწერება.
ვინმე ახსენებს მოტივს ჩაქსოვილს
ელვის ცვალში.
იპოვის სითბოს, სითბოს დათოვილს
განვლილ ტრფიალში.
აჰკრეფს ნაფიქრალს გული უცნობი,
სული უხეში.
დააჰკნობს სხივი... და ქარი გმობით
ჩამარხავს ტყეში...

იასამანი

ეგზოტიური ნოველები

VII. ნაპოლეონი

ნახევრად ღია კარებში იდგა იმპერატორი.

მას წითელი, სისხლივით წითელი პორფირი ეცვა. ხელში ვარდები, სისხლივით წითელი.

იკივლეს ვარდებმა ჩემს დანახვაზე, როგორც ჩემმა ათასმა საყვარელებმა რომელთაც არასოდეს არ ენახავართ. იკივლეს ვარდებმა ჩემს დანახვაზე.

—ვინ მოგცა სირ ეს ვარდები? ვუთხარი ბუონაპარტეს, ვინ მოგცა ეს ვარდები ამ შუა ზამთარში, როცა გარედ ყინავს და მონაზვნებივით შავი ყვავები თავს დასტრიალებენ ქალაქს.

—ეს ვარდები, ამბობდა იმპერატორი, ჩემმა საყვარელებმა მომიტანეს, სთქვა მან და კარი მთლად გაიღო. ახლა მესმოდა თუ როგორ ხმაურობდნენ მის პალატებში მისი ტიტველი საყვარლები.

—ეს ერთი... მიმითითა მან ერთ ფერგამკრთალ ვარდზე, ეს ყველაზე უკეთესი იყო, ხომ იცი რჩეულები ადრე კვდებიან. ეს ვარდიც მოკვდება მალე...

ე ბრაზით ავენთე, გამოვგლიჯე ხელიდანს მთაიდებული იმპერატორს, გამოვგლიჯე ერთი ვარდი და სახეში შემოვკარი.

—გრცხვენოდეს სირ, გრცხვენოდეს, რომ რჩეულთა სიკვდილი შენც გჯერა.

—ჯერ მე კაცი არ მინახავს, რომელსაც სიკვდილი არ სჯეროდეს. დიდება შენ, რომელსაც სიკვდილი არ გჯერა. მან მოიხსნა პორფირი და გადამაცვა, მან მოიხსნა გვირგვინი და თავზე დამადგა.

დიდება იმ კაცს, რომელსაც სიკვდილი არა სწამს.

მე კიდევ შემოვკარი ნაპოლეონს მკვდარი ვარდი ცხვირპირში. გრცხვენოდეს სირ, გრცხვენოდეს!

ნაპოლეონი გაჩუმდა... თავი ძირს დახარა.

—აკი ამბობდი სირ „ჯერ ტყვია არ ჩამოსხმულა რომელიც მომკლავსო".

აკი არწმუნებდი შენ ჯარის კაცებს—მე სიკვდილის არ მეშინიაო...

—ჰომ მაგრამ... წაიბუტბუტა კორსიკელმა და სიტყვა გაუწყდა პირში.

—ჰო მაგრამ... შენ არ იყავი ბერეზინაზე რომ მოჰკურცხლე, შენ არ იყავი ვატერლოოდან რომ გარბოდი დიაცივით... შენ დიდო კეისარო შენ, შენ!

ახლა მესამეჯერ მოვუტანე იმპერატორს მკვდარი ვარდი ცხვირთან. მინდოდა კიდევ შემომეკრა, მაგრამ შემეცოდა, შემეცოდა სიკვდილისაგან დაშინებული ღმერთ კაცი.

კოწია გამსახურდია

ბერლინი, 1920 წ. სექტემბერში.

ცივი დუმილი გაგცემს პასუხს

დაუნალვლიანებელია საფლავის ქვათა ნახევრად წაშლილი წარწერა...

ცივ-ცხელებიან თრთოლვით ვათვალიერებ და ვკითხულობ გულის მომწყვლელ ამბებს:

—ჩვენ მგოსანთა მიუღწეველი ოცნებანი ვართ... ჩვენ მიჯნურების დაჭკნარი ამბორები ვართ... ჩვენ მ[illegible] გმირების დამპალი გვირგვინები ვართ..

ასე მოსთქვამენ საფლავის ლოდები ამ უკანასკნელ ასოებით, რომელნიც დროთა მის მსპობელ ხელს გადაურჩენიან..

ძალე ისინიც წაიშლებიან და აღარაფერი მოგვაგონებს მათ არსებობას.

კაეშნის აღმძვრელია ქონქოლიანი ბინდბუნდის შემოდგომისა... სულეთის ლანდებივით ირევიან ღამის ჩრდილები და აღოხებენ სულს მტირალ ფიქრებით...

— ჩვენ გაოიერაჟის დახოცილი ნლაპარები ვართ...

— ჩვენ ცისარტყელის გაცრიატებული ფერადები ვართ...

— ჩვენ სიხარულის დაფერფლილი სიცილი ვართ...

ამას ამბობს: გაყვითლებული ვარდ-ყვავილები... ნისლებში მილეული ვარსკვლავები... გამხმარ ფოთლებში ჩამკვდარი ნაკადები და სტირიან... სტირიან... სტირიან...

ჰაერში ფარა-ფარად ჰქანაობს სიკვდილის დროშა და სულთმობრძავ ბუნებას უნანავებს ამაოების სულთათანას...

ცრემლებად ჩამოშხვალი ვლოცულობ უხილავის წინაშე... ვემუდარები შეუნარჩუნოს ბუნებას მიკნავლებული სიცოცხლე...

ეჰე, ნუ ეძებ გულო!..

ცივი დუმილი გაგცემს პასუხს...

ვერ მოაბრუნებს გაზაფხულს ვერც მზის ქათქათი, ვერც სიყვარულის ჯადოსანი ძახილი...

დ. თურდოსპირელი.